

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VAKFI TEDAVİ ve REHABİLİTASYON MERKEZLERİ RAPORU 2007

TİHV
Türkiye İnsan Hakları Vakfı

TEDAVİ ve REHABİLİTASYON MERKEZLERİ RAPORU 2007

Ankara, Ağustos 2008

Türkiye İnsan Hakları Vakfı Yayınları- 56

Yayına Hazırlayanlar

Aytül Uçar

Ümit Şahin

TİHV Çalışanları

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VAKFI

Akbaş Mah. Sarıca Sok. No: 7 Altındağ, 06080 Ankara

Tel: (312) 310 66 36 • Faks: (312) 310 64 63

E-posta: tihv@tihv.org.tr

<http://www.tihv.org.tr>

ISBN: 978-975-7217-65-7

Türkiye İnsan Hakları Vakfı, Türk Medeni Yasası'na göre kurulmuş,
hükümet dışı ve bağımsız bir kuruluştur.

Statüsü 30 Aralık 1990 tarihli ve 20741 sayılı Resmî Gazete'de
yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

BULUŞ Tasarım ve Matbaacılık Hizmetleri San. ve Tic.

Bahriye Üçok Caddesi 9/1 Beşevler-Ankara

Tel: (312) 222 44 06 • Faks: (312) 222 44 07

Bu belge Avrupa Birliği'nin maddi katkılarıyla hazırlanmıştır.
Bu belgenin içeriği yalnızca Türkiye İnsan Hakları Vakfı'nın sorumluluğundadır ve hiçbir şekilde
Avrupa Birliği'nin duruşunu yansıttığı addedilemez.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	7
SUNUŞ	11
TİHV TEDAVİ VE REHABİLİTASYON MERKEZLERİ 2007 YILI DEĞERLENDİRME SONUÇLARI	19
YÖNTEM	19
I- TÜM BAŞVURULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ	21
A- SOSYAL VE DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER	21
1- Yaş ve Cinsiyet:	21
2- Doğum yeri:	22
3- Öğrenim ve iş-meslek durumu:.....	24
B- İŞKENCE SÜRECİ:	24
1- Gözaltı ve Gözaltında İşkence Süreci:	25
2- Gözaltı Sırasında ve Sonrasında Hukuksal Uygulamalar:.....	32
3- Cezaevi Süreci:	34
C- TIBBİ DEĞERLENDİRME	39
1- Başvuruların Tıbbi Yakınmaları:.....	40
2- Fizik Muayenelerde Elde Edilen Bulgular:	42
3- Psikiyatrik Belirti ve Bulgular:	43
4- Tanılar:	44
D- TEDAVİ VE REHABİLİTASYON SÜRECİ:	45
1- Uygulanan Tedaviler:	45
2- Tedavi ve Rehabilitasyon Uygulamalarının Sonucu:.....	46
II- 2007 YILI İÇİNDE GÖZALTINDA İŞKENCE VE KÖTÜ MUAMELE GÖREN BAŞVURULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ	48
A- SOSYAL VE DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER	48
1- Yaş ve Cinsiyet:	48
2- Doğum yeri:	49
3- Öğrenim ve iş-meslek durumu:.....	50

B- İŞKENCE SÜRECİ:	51
1- Gözaltı ve Gözaltında İşkençe Süreci:	52
2- Gözaltı Sırasında ve Sonrasında Hukuksal Uygulamalar:.....	55
3- Cezaevi Süreci:	59
C- TIBBİ DEĞERLENDİRME	59
1- Başvuruların Tıbbi Yakınmaları:.....	60
2- Fizik Muayenelerde Elde Edilen Bulgular:	60
3- Psikiyatrik Belirti ve Bulgular:	62
4- Tanılar:	64
DEĞERLENDİRME ve SONUÇ	66

ÖNSÖZ

Yavuz Önen¹

Türkiye İnsan Hakları Vakfı'nın çalışmalarına başladığı 1990 yılından beri temsilciliklerimizin verilerine dayanarak hazırlanan ve her yıl yayınladığımız yıllık Tedavi Raporu'nun 2007 yılına ait olanını da yayınlıyoruz. Bu raporların kamuoyuna bilimsel bir yöntemle sunduğu bilgiler yaşam hakkına yönelik bir saldırı olan ve insanlık suçu oluşturan, ülkemizdeki işkence uygulamalarına dairdir.

Gerçekte her yıl yayınladığımız bu kitaplarda, özgürlüğünden alıkonulmuş yurttaşlara karşı, insanlık suçu oluşturan ve devlet görevlileri eliyle uygulanan bir zulmün, utanç verici bir dramın öyküsü yazılıdır. Yıllık raporları yayınlamakla yaptığımız şey ise, bu öykünün yeniden basımından ibarettir. Her yıl değişen de, temsilciliklerimize başvuran işkenceye uğramış insanların sayılarıdır, bu sayılara göre yeniden düzenlenmiş grafiklerdir, tablolarıdır, istatistiklerdir.

Bir de işkence yöntemleri yaşanan siyasi ortama göre değişikliğe uğrar. Sistematik şiddet değişmez, sürekli, istikrarlıdır ancak derecesi farklılık gösterir.

Bu kitaplarda yüzleri ve adları saklı tutarız. İşkence görenler de uygulayanlar da anılmaz. Geneldir, soyuttur, uzmanlarca yazılmış bu bilimsel öyküler. Ancak, sunulan bilgilerin ışığı sunulmayan bilgileri aydınlatır. Başvurularımız, direnen insanlar gözükür. Çoğunluğu denetlenemeyen süreçlerde, kayıt dışı olarak şiddet görür. Bilinen gözaltı yerlerinde eğitilmiş asker, polis, sivil görevliler iş başındadır. Kullandıkları araçlar uyguladıkları yöntemler her yerde aynıdır. Gerçek sorumlular; hükümet olmuş siyaset erbabı, işkence iddialarına karşı umursamazdır, görevlerini ihmal ederler. Koltuklarına yapıştırlar. Bugüne kadar işkence vakaları nedeniyle görevden ayrılma gibi onurlu bir örnek de yoktur. İşkence zanlıları koruma altındadır. Haklarında soruşturma açılması istisna oluşturur. Açılan davalar zaman aşımına uğrar, hafif cezalarla sonuçlanır, ertelenir. Her yıl benzer vakalar yaşanır, bir kısır döngü devam eder.

¹ TİHV Başkanı

Yukarıda genel olarak gösterilen durum, 2007 yılında Türkiye tarihinin demokrasi, hukuk devleti ve insan haklarının en yoğun tartışıldığı bir ortamda bir kez daha gerçekleşti. Bu ortama dair bilgileri kitabımızın giriş bölümüne kaydetmeyi toplumsal hafızayı oluşturmak ve tamamlamak bakımından önemli sayıyorum.

Siyasal ve toplumsal hareketlilik geçen yılın en belirgin özelliğiydi. Yeni Cumhurbaşkanı seçimi ile genel seçimler nedeniyle yaşanan bu hareketlilik Devlet'i de kapsadı. Anayasa Mahkemesi ve TSK siyaset sahnesini etkileyecek bir biçimde öne çıktı. Anayasa Mahkemesi Cumhurbaşkanı'nın TBMM de üçte iki çoğunlukla seçilmesi yönünde karar verince, erken seçim kararı alındı ve aday olan Abdullah Gül'ün seçilmesi genel seçimlerden sonrasına kaldı.

Çankaya Köşküne eşi türbanlı bir Cumhurbaşkanı istemeyen TSK da Nisan ve Mayıs aylarında kamuoyunu yönlendirmeyi amaçlayan açıklamalar yaptı. Ülkenin siyasal ve toplumsal alanıyla ilgili konularda yaptığı değerlendirmeler ve laik cumhuriyeti koruma ve kollama görevine dair hatırlatmalar gündemin başına oturdu.

Hareketlilik sivil alanda da vardı. TSK' nın başlattığı açıklamalar sürecine paralel olarak toplumun muhalif kesimi Cumhurbaşkanlığı seçimi öncesi yaşanan Cumhuriyet mitingleri ile meydanlara çıktı. Bu mitingler büyük katılımlarla gerçekleşti. Yedi ayrı ilde laik cephe gövde gösterisi yapmış oldu.

Bu çalkantılı siyasi ortam yaşanırken kent merkezlerinde sivil halka yönelik intihar saldırıları düzenlendi. Patlayan bombalar İzmir, Ankara ve İstanbul'da on kişinin ölümüne ve onlarca kişinin yaralanmasına neden oldu.

Bu ortamın değinilmesi gereken bir başka cephesi de, TSK'nın Irak sınırına yaptığı asker ve silah yığınağı ile bölgede kesintisiz sürdürülen operasyonlardan oluştu. Seçim öncesi üç ilde güvenlik alanı oluşturuldu ve Demokratik Toplum Partisi' ne (DTP) oy verilmemesi yönünde propaganda yapıldı. İlan edilmemiş bir OHAL rejimi yaşandı. Kürt sorununun askeri yöntemlerle çözümüne dair strateji değişmedi;

Türkiye savaşın gölgesinde kaldı.

Genel seçim öncesinde Parlamento'da temsiliyetlerine kesin gözüyle bakılan AKP, CHP ve MHP'nin seçim bildirgelerini incelediğimizde gerçek ihtiyacımız olan barış ortamına ve demokrasiye dair ciddiye alınacak bir vaade rastlamadık. Güvenlik ve terör kaygıları ön plandaydı.

Ancak bu çalkantıların ortamında girilen ve yapılan Anayasa değişiklikleriyle yeniden düzenlenen Cumhurbaşkanlığı seçimi ile genel seçim süreçleri uygulamaya konuldu ve 28 Ağustos'ta Abdullah Gül Türkiye'nin 11. Cumhurbaşkanı seçildi. AKP 22 Temmuz'da yapılan erken genel seçimlerde oyların %46.7 sini alarak Parlamento'da çoğunluğu sağladı ve Recep Tayyip Erdoğan başkanlığında 60. Hükümeti kurdu. Erken genel seçimlerin ikinci galibi DTP oldu. Bağımsız adaylarla seçime giren DTP

20 milletvekilini Parlamento'ya sokmayı başardı. Böylece TSK tarafından potansiyel risk olarak belirlediği iki siyasal hareketin temsilcileri olan AKP ve DTP ülkenin siyaset sahnesine güçlü bir şekilde katılmış oldu.

Hükümetin, seçim sonrasında önemli bir icraatı oldu ve yeni bir Anayasa taslağı hazırlatarak toplumu hareketlendirdi. Bu alanda sivil toplumun değişik kesimleri çalışmalarını sürdürürken Hükümet bu girişimden vazgeçti. Yeni bir Anayasa hazırlığından umutlu olan sivil toplumun bir kesimi düş kırıklığına uğradı.

Eylül- Ekim aylarında PKK'nın saldırıları arttırmasıyla savaş bir tırmanma gösterdi. İki ay içinde 50 den fazla asker cenazesi kaldırıldı. TSK, bu saldırıların Irak Bölgesel Kürt Yönetimi'nin denetimindeki alandan kaynaklandığını iddia ederek sınır ötesi operasyon düzenleme yetkisi talep etti. 17 Ekim'de TBMM bir tezkereyle bu talebi karşıladı ve 1 Aralık günü TSK havadan ilk sınır ötesi hareketi düzenledi. 21 Şubat 2008 günü TSK, PKK kamplarına karşı kara ve hava hareketi başlattı. Onbin kadar asker ağır kış koşullarında Irak'ın kuzeyindeki Zap kampına kadar ilerleyerek sekiz gün süren bir operasyon gerçekleştirdi.

Sonuç olarak;

2008 yılının ilk aylarına kadar uzanan bir sürecin önemli olaylarını kısaca sergileyerek Türkiye'nin siyasi iklimini vermeye çalıştım. Bu iklimin insan hakları savunucuları için ne denli ağır koşullar getirdiğini göstermeye çalıştım. Mahşeri çağrıştıran bir ortamda şiddete karşı olmak zor oldu. Sesimiz bir toz duman karışıklığında duyulmadı. Barış taleplerimiz güvenliği önceleyen politikacıların gündemine giremedi. Korkutulmuş bir toplumun daha fazla demokrasi, daha fazla özgürlük talep etmesi söz konusu değildi. Aksine savaş ortamında ırkçılık yükseldi, birlikte kardeşçe yaşama iradesi ve barış özlemleri tüm çabalarımıza karşın ön plana çıkamadı. Toplumsal muhalefetin ve çalışanların taleplerinin gözardı edildiği bu süreçte kitlesel eylem düzenleyen kesimlere karşı sert önlemler alındı. İnsan haklarına dayalı hukuk devleti görüntüsü 2007 yılında da yoktu. Asker ve polis devleti görüntüsü daha belirgindi. İfade özgürlüğü ve siyasal yaşam üzerindeki baskılar da sistematik olarak devam etti. Muhalif olmanın bedeli ağır oldu.

PSVK' da değişikliklerinden sonra polis aşırı şiddeti pervasızca uyguladı. Gözaltında şüpheli ölümlerin sayısı arttı. Gözaltında altı, cezaevlerinde dört kişi yaşamını yitirdi. Silahlı çatışmalarda 104'ü güvenlik görevlisi olmak üzere 407 kişi yaşamını yitirdi. 2007 yılında TIHV'nin tedavi merkezlerine başvuranların sayısı 452 dir. 320 kişi aynı yıl içinde şiddet gördüğünü beyan etmiştir. Bir önceki yıla göre işkence görülenlerin sayısı %44 artmıştır. "İşkenceye sıfır tolerans" söylemi genel bir doğrudur. Bu söylemin Hükümeti tek başına oluşturan ve TBMM' de çoğunluğu sağlayan AKP' nin gündemine girmiş olması da olumludur. Ancak yaşanan gerçeklik işkencenin devam ettiği şeklindedir ve esas olarak işkenceciye tolerans gösterildiği gözlemlenmektedir.

2007 yılının Ocak ayında öldürülen Agos Gazetesi yazarı, insan hakları savunucusu arkadaşımız Hırant Dink'i saygıyla anıyoruz. Cenaze törenine İstanbul'da katılan yüzbinlerin haykırdığı barış ve kardeşlik özlemlerini diri tutmaya devam edeceğiz. İçinde olduğumuz, işkencesiz bir dünya ve Türkiye mücadelesini daha da güçlendireceğiz. İşkence görenlerle dayanışmayı sürdüreceğiz. Bu kitabımızın böylesi bir uğraşta önemli bir katkı sunacağına inanıyorum.

2007 yılı tedavi raporumuzun yayınlanmasına veri sağlayan ve kitabı yayına hazırlayan dostlarımıza ve tüm çalışanlarımıza teşekkür ediyorum.

SUNUŞ

Metin Bakkalçı²

İşkenceyi yasaklamak, tıpkı köleliğin yasaklanması gibi insanlığın gelişim serüveninin en ayırt edici özelliklerinden birisi olmasına karşın, günümüzde işkence hala modern devlet iktidarlarının kullandıkları insanlık dışı bir cezalandırma-yıldırma aracı olarak varlığını korumaktadır.

Uluslararası insan hakları örgütlerinin verileri, işkencenin sadece askeri diktatörlüklerde ve otoriter rejimlerde değil “demokratik” ülkelerde de uygulandığını ve hatta ölümlerle sonuçlandığını ortaya koymaktadır.

Özellikle 11 Eylül 2001 sonrasında, ülkemiz dahil, tüm dünyada “terörle mücadele” gerekçesiyle işkenceyi meşrulaştıran, yaygınlaştıran ve işkencecileri koruyan tutum ve politikalar daha da kabul görür hale gelmiştir.

24 Haziran 2008 tarihinde açıklanan ve Maryland üniversitesi bünyesinde gerçekleştirilen ‘İşkence üzerine Dünya Kamuoyunun Görüşü’ sadece 2006-2008 yıllarını karşılaştırarak son derece kaygı verici bir trendi ortaya koymuştur.

“Her iki araştırmada da yer alan dört ülke teröristlere işkence edilmesine izin vermede/göz yummada dramatik bir artışın olduğunu göstermektedir: Hindistan (%32’den %59’a), Nijerya (%39’dan %54’e), Türkiye (%24’den %51’e), ve Güney Kore (%31’den %51’e). Ayrıca Mısır (%25’den %46’ya) ve ABD’de de (%36’dan %44’e) önemli bir artış meydana gelmiştir.”³

Her ne kadar bu çalışmanın bilimselliği tarafımızdan henüz değerlendirilmemiş olsa da, sonuçlar bizlerin de kaygı ile karşıladığı son derece tehlikeli gidişatı doğrular niteliktedir.

Sevgili dostumuz Hrant Dink’in öldürülmesi ile başlayan 2007, Türkiye açısından sonraki yıllarda birçok açıdan milat olarak değerlendirilebilecek önemli politik, sosyal ve insan hakları gündemini meşgul eden gelişmelerin yaşandığı bir yıl olma özelliği göstermiştir. Son dönemde yoğunlaşan kaygı verici siyasal ve sosyal gelişmeler, ülkemizde bir yandan başta yaşam hakkı, işkence yasağı, düşünce ve ifade özgürlüğü

² Dr. TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri Koordinatörü

³ www.worldpublicopinion.org s.3

olmak üzere ciddi insan hakları ihlallerine, diğ er yandan insan hakları duyarlılığında ciddi bir aşınmaya yol açmaktadır. Ülkede resmi ve sivil geniş toplumsal kesimlere egemen olan otoriter, ayrımcı ve ırkçı zihniyet, muhalif siyasi partilerden sivil toplum örgütlerine, bilim insanlarından insan hakları savunucularına kadar herkes için, kısacası tüm demokratik yaşamımız için yok edici bir tehdit haline gelmiştir.

Bu atmosferin bir yansıması olarak, özellikle de Haziran 2007 tarihinde yürürlüğe giren Polis Vazife ve Salahiyetleri Kanunu'nda (PVSK) yapılan değışiklik sonrasında güvenlik güçlerinin tutum ve davranışlarında giderek artan bir sertleşme söz konusudur. İşkence ve kötü muamele uygulamalarında kaygı verici bir artış anlamına gelen bu durum, doğal olarak Türkiye İnsan Hakları Vakfı'nın (TİHV) Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri'nin çalışmalarına da yansımaktadır.

Nitekim 2007 yılı içinde TİHV'in beş kentteki (Adana, Ankara, Diyarbakır, İstanbul, İzmir) merkezlerine işkence ve kötü muamele gördüğü gerekçesiyle başvuru yapanların toplamı ile aynı yıl içinde işkence gördüklerini beyan edenlerin sayısında önceki yıllara göre dramatik bir artış gözlemlenmiştir.

2006 yılında işkence ve kötü muamele gördüğü gerekçesi ile TİHV'e başvuran kişi sayısı 337 iken, 2007'de 452'ye çıkmıştır.

Başvuru rakamlarındaki bu artışın ötesinde aynı yıl içinde işkence gördüğü için başvuranların sayı ve oranında da artış görülmektedir. 2006 yılında aynı yıl içinde işkence gören başvuru sayısı 222 iken (yüzde %65), 2007 yılında yıl iç i işkence gören başvuru sayısı 317'dir (%70).

Yıllık başvuru sayılarındaki artışın yanı sıra işkence ve kötü muamele uygulamalarının önceki yıllara oranla daha kaba ve vahşice nitelikte olduğu görülmektedir.

Bu durum önceki yıllık raporlarımızda yer verdiğimiz "Ulusal ve uluslararası duruma ilişkin yapılan saptamalar ışığında işkencenin devam ettiğini ve önümüzdeki süreçte ülkemizdeki yoğunluğunda iniş-çıkışlar olabilmesi ile birlikte, işkencenin iktidarlarca ihtiyaç duyulduğunda yoğun bir şekilde uygulanabildiğini söylemek mümkündür." tespitinin geçerliliğini ortaya koymaktadır.

Dahası, son yıllarda işkencenin önlenmesine yönelik hükümet yetkililerinin "sıfır tolerans" söylemi, özellikle 1999-2005 dönemindeki bazı olumlu yasal düzenlemelere rağmen, gerçek bir iradeye dönüşmemiş, süreç tersine dönmüş, işkencenin adli, idari ve pratik açıdan cezalandırılmaması eğilimi işkencenin sürmesinde önemli bir etken olmuştur. Başka bir deyişle aslında "işkenceye sıfır tolerans" yerine "işkenceciye tolerans" gösterilmeye devam edilmiştir.

Öte yandan, çeşitli değıerlendirmelerimizde 12 Eylül süreci ve ardından süregelen çatışma ortamı nedeniyle yaklaşık bir milyon insanın işkence ve kötü muameleye maruz kaldığı tespitini yapmaktayız. Bir halk sağlığı sorunu olarak değıerlendiğimiz bu duruma müdahale etmek, değıştirici ve dönüştürücü bir işlevi yerine getirmek insan hakları ve demokrasi savunucuları olarak ahlaki sorumluluğumuzdur.

Böyle bir yaklaşımın ışığında, Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV), 1990 yılında, İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı, Aşağılayıcı Muamele Davranış ve Cezalandırmalara maruz kalan kişilere fiziksel ve ruhsal tedavi ve rehabilitasyon hizmeti sağlamak ve insan hakları ihlallerinin dokümantasyonunu yapmak amacıyla kurulmuştur.

TİHV halen Adana, Ankara, Diyarbakır, İstanbul ve İzmir illerindeki beş tedavi ve rehabilitasyon merkezinde işkence görenlerin tedavi ve rehabilitasyonuna yönelik çalışmalarını sürdürmektedir. Mevcut beş tedavi ve rehabilitasyon merkezinde 2008 yılına kadar toplam 11238 işkence görene ve onların yakınlarına hizmet sunulmuştur.

Vakfımıza başvuran kişilerin fiziksel, psikolojik ve sosyal sorunlarının çözümü için, profesyonel ve gönüllü olarak sayıları yüzlerle ifade edilen sağlık çalışanı, multidisipliner ekipler halinde hizmet sunmaktadır.

Tedavi projesi, tedavi hizmetleri sunmanın yanı sıra, bu hizmetin niteliğinin artmasına yönelik, eğitim, bilimsel araştırma, bilimsel etkinlikler gerçekleştirme çalışmalarını da içermektedir. Bu çerçevede ulusal ve uluslararası çok sayıda toplantı düzenlenmiş ve toplantılara katılmıştır.

TİHV, yürüttüğü tedavi ve rehabilitasyon uygulamalarına paralel olarak aşağıdaki çalışmaları sürdürmüştür:

- İşkence sorunu, sorunun yaygınlığı, işkence görenlerin yaşadıkları travmalar ve işkencenin önlenmesinin ne kadar önemli bir insan hakları sorunu olduğu kamuoyu gündemine taşınmıştır.
- İnsan hakları ihlalleri düzenli olarak izlenmiş, dokümantasyonu sağlanmış ve yıllık insan hakları raporları yayımlanmıştır. TİHV'nin insan hakları ihlalleri kapsamında izlediği alanlar işkencenin yanısıra yargısız infazlar, gözaltında kayıplar, kaçırılmalar, yerinden edilmeler, mülteci sorunu, ifade özgürlüğü ve her türlü ayrımcılığı da kapsamaktadır.
- İşkence ve insan hakları ihlalleriyle ilgili, kimi örneklerinin altta yer verildiği, çok sayıda eğitim programı ve bilimsel konferans düzenlenmiş ve düzenlenen programlarda katılımcı olarak yer alınmıştır.

-İşkencenin etkin araştırılması ve dokümantasyonuna ilişkin ilk uluslararası belge olan İstanbul Protokolü'ne yönelik TİHV'nin Türk Tabipleri Birliği ve Adli Tıp Uzmanları Derneği ile birlikte düzenlediği "Eğiticiler Eğitimi" 19-21 Ocak 2007 tarihlerinde İstanbul'da gerçekleştirilmiştir. Bu program için geliştirilen İstanbul Protokolü (İP) eğitici eğitimi eğitim modül ve materyalleri ülkemizin ötesinde dünyada da ilk örnek olmuştur. Öte yandan, bu program, bugünlerde ülkemizde başlatılan 5500 hekim, savcı, hakime yönelik İP eğitimlerinde gerek eğitim materyallerinin hazırlanmasında, gerekse de eğitici havuzunun oluşturulmasında esas alınmaktadır.

- IRCT ile birlikte 2006-2008 döneminde 10 ülkede (İlk projede yer alan Fas, Gürcistan, Meksika, Sri Lanka, Uganda'nın yanı sıra Ekvator, Filipinler,

Kenya, Mısır, Sırbistan) gerçekleştirilmekte olan İstanbul Protokolü eğitim projesinde eğitim komitesi koordinatörlüğünü TİHV üstlenmiştir.

-Düzenleme kurulunu Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri A.D., İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri A.D., Türkiye Psikiyatri Derneği, Norveç Tabipleri Birliği, Türk Tabipleri Birliği ile birlikte üstlendiğimiz 5. Uluslararası Ruhsal Travma toplantısı 7-9 Aralık 2007 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirilmiştir.

Ana izleği "Yaraları deşmek, yaraları sarmak" olan toplantıda ruhsal incinmelerin bireysel - toplumsal, ulusal - uluslararası boyutları alınarak; örgütlenme, dayanışma, klinik müdahale ile sağaltılması konuşulmuştur. Avustralya'dan Kanada'ya, Güney Afrika'dan Peru'ya 25'in üzerinde ülkeden, ruhsal zedelenmenin yaşandığı bir çok yerden 240'ın üstünde değişik disiplinlerden katılımcı 14 panel, 4 konferans, 9 çalışma grubu, 1 forumda gözlemlerini, deneyimlerini paylaşmıştır.

-2006 yılında "Süddeutsche Akademie für Psychotherapie" ile birlikte başlatılan TİHV çalışması ve dışarıdan destek veren psikiyatrist ve psikologlar için oryantasyon semineri ve eğitim programını içeren "Psikoterapi Eğitim Programı" 2007 yılında da sürdürülmüştür.

-Bir süredir gündemimizde olan iltica/mülteci konusunda Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) ile ilişkiler 2007 yılında somut programlar çerçevesinde başlamıştır. 30-31 Ekim 2007 ve 29-30 Kasım 2007 tarihlerinde BMMYK'deki görüşmecilere yönelik bir yandan işkence gören sığınmacıların TİHV'e yönlendirilmesi, öte yandan da mülteciler ile görüşme yapanların görüşme teknikleri konusunda eğitim programları gerçekleştirilmiştir. Yanı sıra BMMYK'deki görüşmeciler için "bakımverenlerin bakımı" çerçevesinde supervizyon çalışmaları başlatılmıştır. Konu hakkında daha geniş ve etkin çalışmalar için görüşmeler sürdürülmektedir.

-İşkence görenlerin tedavi ve rehabilitasyonuna ve özellikle çeşitli Avrupa ülkelerindeki mültecilere yönelik kimi inisiyatiflerin çalışmalarına etkin katılım sağlanmaktadır. Bu kapsamda Avrupa Network'unun son toplantısı 19-21 Nisan 2007 tarihinde ülkemizde gerçekleştirilmiştir.

- İşkencenin tespitine ve yürütülen çalışmanın niteliğinin artırılmasına yönelik çok sayıda bilimsel çalışma yürütülmüştür.

-2003 yılında başlayan başvurularımızın "Yaşam Kalitesinin Ölçülmesi" çalışmasının, özellikle bir arkadaşımızın tez konusuna dönüşmesinin de katkısıyla 2007 yılında tamamlanmıştır. Bu çalışmanın, sonuçları değerlendirilerek tüm merkezlerde uygulanması planlanmaktadır.

-Bir süredir üstünde çalıştığımız ve özellikle hekim/sağlıkçılara yönelik hazırlanan "İşkence ile ilgili Tıbbi Atlas" çalışması tamamlanmıştır. Uzun

yıllardır bu konuda bir atlas yapılması gündemde idi. Kıvançla söylemeliyiz ki bu boyutta ve kapsamda tıbbi bir atlas dünyada ilktir.

-Yine bu dönemde “Birleşmiş Milletler (BM) hukuk dışı, keyfi ve yargısız infazların önlenmesi ve soruşturulmasına ilişkin el kılavuzu-Minnesota Protokolü” ilk kez tarafımızdan çevirilip, Türkçe olarak basılmıştır.

-Başvurularımızla ilgili yapılan iki bilimsel çalışma 19-23 Ağustos 2007 tarihinde ABD’de gerçekleşen Uluslararası Myopain Kongresinde sunulmuş, önemli yankılar uyandırmıştır.

- İşkenceye uğrayan başvuruların fiziksel ve ruhsal yönden izlenmesi sayesinde alternatif tıbbi raporlar geliştirilmiştir. Bu raporlar Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nde ve ulusal temyiz mahkemelerinde kabul görmektedir.
- Cezaevlerindeki izolasyon uygulamaları nedeniyle ortaya çıkan mağduriyetlerin giderilmesine çalışılmış, bu konular da kamuoyu gündemine taşınmıştır. Bu konuda 5. Uluslararası Ruhsal Travma toplantısında, BM İşkence Raportörü ve pek çok uzmanın katılımı ile, tecrit ile ilgili BM ilgili organlarında tartışmaya açılmak üzere ortak bir metin hazırlanmıştır.
- Bir süredir gündemimizde olan Ortadoğu’ya yönelik ‘Barış için Sağlıkçılar Köprüsü’ perspektifi, özellikle Ortadoğu’da ilişki içinde olduğumuz kişi ve kurumlarca, önemli ölçüde kabul görmüş ve bu konuda bizimle birlikte çalışmak arzusunda olan IFHHRO ve Norveç tabipleri Birliği’nin de katılımı ile ilk toplantısının ülkemizde olacağı bir çalışma başlatılmıştır.
- İşkencenin önlenmesinde önemli katkılar sunacağına inandığımız “İşkence ve diğer Zalimane, İnsanlık Dışı ya da Aşağılayıcı Muamele ve Cezanın Önlenmesi Birleşmiş Milletler Sözleşmesi Seçmeli Protokolü’nün ülkemiz tarafından onaylanarak uygulamaya sokulması Projesi” ve “Avrupa Birliği uyum sürecinde işkence ile ilgili mevzuatın, adli ve idari uygulamaların gözden geçirilerek eksikliklerin giderilmesine yönelik çok yönlü çalışmaların yapılmasını kapsayan projeler” bu dönemde de sürdürülmüştür.

TİHV, tedavi ve rehabilitasyon çalışmaları sırasında topladığı bilgilerin sayısal ve istatistiksel olarak değerlendirilmesi ile yıllar boyunca işkencenin yaygınlığı, gözaltı uygulamaları, kullanılan işkence yöntemleri, hukuki uygulamalar ve cezaevi koşulları hakkında somut bilgilere ulaşmış, işkence sonucu ortaya çıkan fiziksel ve ruhsal bozukluklarla ilgili önemli bir bilgi birikimi oluşturmuştur. Bu çalışmalar işkence ve işkenceye bağlı oluşan sorunların yok edilmesi çabasına önemli katkılarda bulunmaktadır.

Türkiye İnsan Hakları Vakfı Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri çalışmalarının güncel değerlendirmesini yapmayı amaçlayan bu rapor, aynı zamanda Türkiye’de söz konusu problemi daha iyi anlamaya yönelik olarak hazırlanmıştır.

Ülkemizde işkenceye karşı, tüm dünyanın takdirle karşıladığı, ciddi ve nitelikli bir mücadele yürütölmektedir. TİHV çalışmaları da, ülkenin değişik kentlerinde ortak bir amaç için çalışmalar yapan, sağlık çalışanı ve insan hakları savunucusu yüzlerce duyarlı insanın eseridir. Bu mücadelede, başta insan hakları hareketinin tüm unsurları olmak üzere farklı toplumsal kesimlerden, düşünce ve uzmanlık alanlarından çok sayıda kişi ve kuruluşun önemli payı ve emeği bulunmaktadır.

Elbette asıl büyük pay, maruz kaldıkları insanlık dışı uygulamalara karşın “ben işkence gördüm!” diyebilenlere aittir.

İşte bu nedenledir ki, her şeye karşın geleceğe umutla bakabilmekte ve “Yalnız değiliz; işkencesiz bir dünya için hep birlikteyiz” diyebiliyoruz.

Bu çalışmalara katkıda bulunan, bizi yalnız bırakmayan tüm dostlarımıza, çalışmalarımıza başından bu yana destek veren başta İnsan Hakları Derneği ve Türk Tabipleri Birliği olmak üzere ilgili tüm kurumlara, şükranlarımızı sunarız.

Ankara, Temmuz 2008

**TiHV Tedavi ve Rehabilitasyon
Merkezleri Raporu**

**2007
Değerlendirme Sonuçları**

TİHV TEDAVİ VE REHABİLİTASYON MERKEZLERİ 2007 YILI DEĞERLENDİRME SONUÇLARI⁴

2007 yılında Türkiye İnsan Hakları Vakfı Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine 452 kişi başvuruda bulunmuştur. Bu başvuruların 14'ü işkence gören kişilerin yakınlarıdır. Bu değerlendirmede işkence ve kötü muameleye maruz kaldığını belirterek başvuran 438 kişiyle yapılan görüşme ve tıbbi incelemelerden elde edilen bilgiler ele alınmıştır.

YÖNTEM

Değerlendirmemizde kullanılan veriler TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerinde çalışan hekim ve sosyal hizmet uzmanları ile konsültan hekimlerin başvurularla yaptıkları görüşme, muayene ve diğer tanısal incelemeler sonucunda elde edilmiştir.

Toplanan bilgiler veri toplama amacıyla geliştirilen başvuru dosyalarında ve formlarda bir araya getirilerek "Türkiye İnsan Hakları Vakfı Başvuru Kayıt Uygulaması" adlı özel olarak geliştirilmiş bir bilgisayar programına girilmiştir. Veriler bu programda toplanan bilgilerin gerekli veri işleme ve istatistik programlarına aktarılmasıyla analiz edilmiştir.

Değerlendirme iki ana bölüm halinde gerçekleştirilmiştir. Birinci ana bölümde değerlendirme kapsamındaki 438 başvurunun 435'inden (3 başvuru dosyalarındaki eksikler vb değişik nedenlerle değerlendirme dışı tutulmuştur) elde edilen veriler incelenmiş, ikinci ana bölümde ise bu başvurulardan 2007 yılı içinde gözaltında işkence ve kötü muameleye maruz kaldığını belirten 317 kişinin 310'undan (bu bölümdeki değerlendirmeye son işkence uygulamasına cezaevinde maruz kalan 7 kişi dahil edilmemiştir) elde edilen bilgiler ayrıca değerlendirilmiştir. Böylece

⁴ Rapor, TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerinden elde edilen verilere dayanarak hazırlanmıştır. TİHV, Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuru sayısı ile ülkedeki toplam işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı, aşağılayıcı muamele veya cezaya maruz kalanların sayısı arasında doğrudan bir ilişki kurulamayacağını kuruluşundan bugüne kadar hep ifade etmiştir. Ancak bu durum, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı, aşağılayıcı muamele veya cezaya maruz kalan TİHV başvurularının yıllara göre istatistiksel dağılımının oldukça anlamlı göstergeler olarak değerlendirilebilecek veriler olduğu gerçeğini değiştirmemektedir.

başvurularımız içinde o yıl içinde işkence görenlerle ilgili verilerin karşılaştırılması, bu konuda ülkemizdeki gelişmeleri değerlendirmemize daha somut katkıda bulunabilecektir.

İki ana bölümde yapılan bu değerlendirmelerin birinci alt bölümlerinde başvuruların sosyal ve demografik özellikleri ele alınmış, ikinci alt bölümlerinde işkence ve kötü muamele öykülerinde elde edilen sonuçlar çözümlenmiş, üçüncü alt bölümlerinde başvuruların tıbbi süreçleri değerlendirilmiş olup birinci ana bölümün son alt bölümünde ise tedavi ve rehabilitasyon merkezlerimizde bu başvurularla ilgili 2007 yılında yürütülen tedavi-rehabilitasyon çalışmalarının sonuçları verilmiştir

Başvurulardan elde edilen bilgilerin değerlendirilmesine geçmeden önce, aşağıda başvuru sayılarının başvurunun yapıldığı TİHV temsilciliklerine ve aylara göre dağılımı, 2007 yılında gözaltında işkence ve kötü muameleye maruz kaldığını belirterek başvuran kişilerin sayısı ve dağılımı ile başvuruların TİHV'e başvurularında yönlendirici olan bilgi kaynakları verilmektedir.

Başvuru Sayıları ve Dağılımı

2007 yılı içinde Türkiye İnsan Hakları Vakfı Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine işkence ve kötü muameleye maruz kaldığını belirterek 438 kişi başvurmuştur. Ayrıca 14 kişi işkence gören kişilerin yakını olarak tedavi görme talebiyle başvuruda bulunmuş olup, bu kişiler değerlendirme dışı tutulmuştur. 2007 yılı başvurularının temsilciliklere göre dağılımı Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. 2007 yılı başvurularının TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine göre dağılımı

Temsilcilik	İşkence Gören Sayısı	İşkence Gören Yakını Sayısı	Toplam Başvuru Sayısı
Adana	114	3	117
Ankara	35	0	35
Diyarbakır	35	1	36
İstanbul	185	0	185
İzmir	69	10	79
Toplam	438	14	452

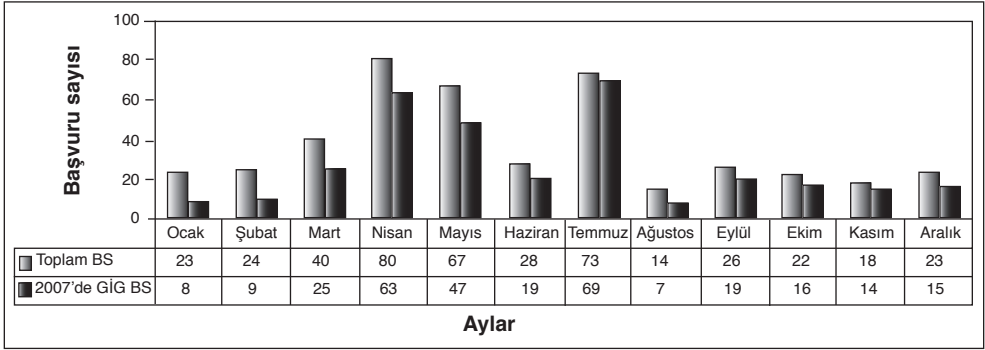
Toplam 438 başvuru içinden 2007 yılında gözaltında işkence ve kötü muameleye maruz kaldığını belirterek başvuran kişi sayısı 310'dur. 2005 yılında yıl içinde işkenceye maruz kalan başvuru sayısı 193, 2006 yılında 222 idi. Dolayısıyla yıl içinde işkenceye maruz kaldığı için başvuran kişi sayısının giderek arttığı görülmektedir. Bu başvuruların temsilciliklere göre dağılımı Tablo 2'de verilmiştir.

Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerimize yapılan başvuruların aylara göre dağılımı Grafik 1'de verilmiştir. Yine geçen yılki gibi başvuru sayısının yılın ilk altı ayında, ikinci altı ayına göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 2. 2007 yılında gözaltında işkence ve kötü muameleye maruz kaldığını belirterek başvuran kişilerin TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine göre dağılımı ve toplam başvuru sayısına oranı

Temsilcilik	2007'de İşkence Gören Başvuru Sayısı	Toplam Başvuru	Toplam Başvuruya Oranı (%)
Adana	82	114	71,93
Ankara	24	35	68,57
Diyarbakır	6	35	17,14
İstanbul	151	185	81,62
İzmir	47	69	68,12
Toplam	310	438	70,78

Grafik 1. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran kişilerin aylara göre dağılımı

Başvuruları TİHV'e başvurmaya yönlendiren kişi ve kurumlar ele alındığında demokratik örgüt ve partiler kanalıyla başvuranların en fazla sayıda olduğu, bunu bir yönlendirme olmadan doğrudan başvuranların, diğer TİHV başvurularının ve İnsan Hakları Derneği'nin yönlendirmesiyle gelenlerin izlediği görülmektedir. Başvuruların TİHV ile ilgili bilgilendirme kaynaklarının dağılımı tüm başvurular ve 2007 yılında gözaltında işkence ve kötü muameleye maruz kaldığını belirtenler için Tablo 3'de verilmiştir.

I- TÜM BAŞVURULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

A- SOSYAL VE DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER

1- Yaş ve Cinsiyet:

Başvuruların yaşları 8 ile 64 arasında değişmektedir. Yaş ortalaması 28,6'dır. 18 yaş ve altında 41 başvuru bulunmaktadır (%9,4). Bu 41 başvurudan 40'ı 2007 yılı içinde işkence gördüğü için başvurmuştur. Geçen son iki yılla karşılaştırıldığında 18 yaş

Tablo 3. TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran kişilerin tamamı ve 2007 yılında gözaltında işkence ve kötü muameleye maruz kaldığını belirtenler için bilgilendirilme kaynaklarına göre dağılım

Başvuru Yolu	Tüm Başvurular	%	2007'de GİG	%
Demokratik Örgüt ve/veya Partiler Kanalıyla	117	25,8	86	27,8
Doğrudan	95	21,0	67	21,6
TİHV Başvurularının Önerisiyle	93	20,5	49	15,8
İHD Kanalıyla	81	17,9	67	21,6
Avukatlar Yoluyla	38	8,4	27	8,7
TİHV Çalışanlarının Önerisiyle	13	2,8	7	2,3
Basın Aracılığıyla	9	1,9	6	1,9
TİHV Gönüllülerinin Önerisiyle	6	1,3	1	0,3
Toplam	452	100,0	310	100,0

altı başvuruların sayısının giderek arttığı görülmektedir: 2005'de 0-18 yaş başvuru sayısı 13 (%1,9) iken 2006 yılında 24 (%7.2) olarak raporlarımızda yer almıştır.

Başvuruların yaş gruplarına göre dağılımı Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4. 2007 yılı içinde TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran kişilerin yaş gruplarına göre dağılımı

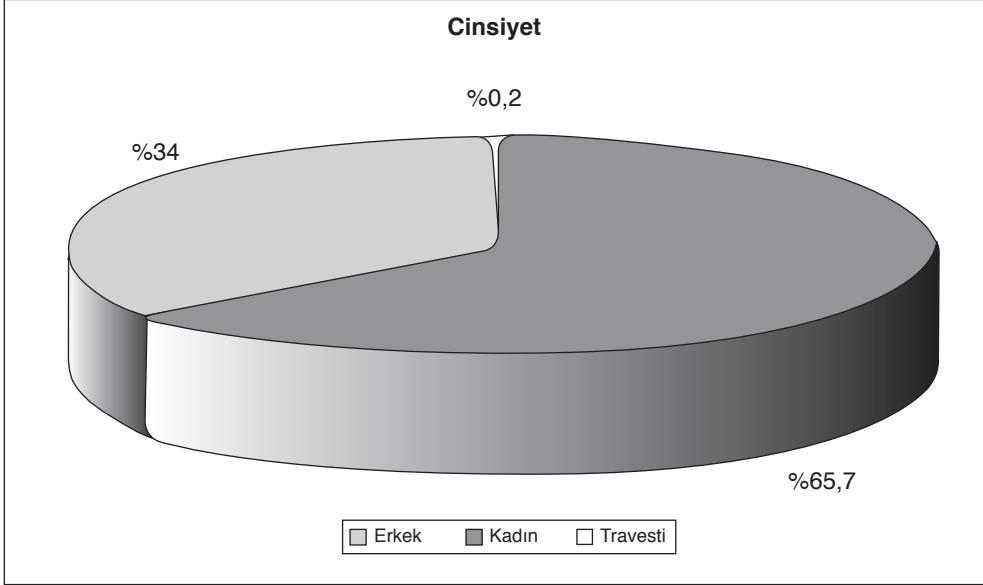
Yaş Grubu	Başvuru Sayısı	%
0-18	41	9,4
19-25	148	34,0
26-30	113	26,0
31-35	47	10,8
36-40	35	8,0
41-45	21	4,8
46 ve üstü	30	6,9
Toplam	435	100,0

Başvuruların 286'sı erkek (%65,7), 148'i kadındır (%34), 1 başvuru da travestidir (0,2) (Grafik 2).

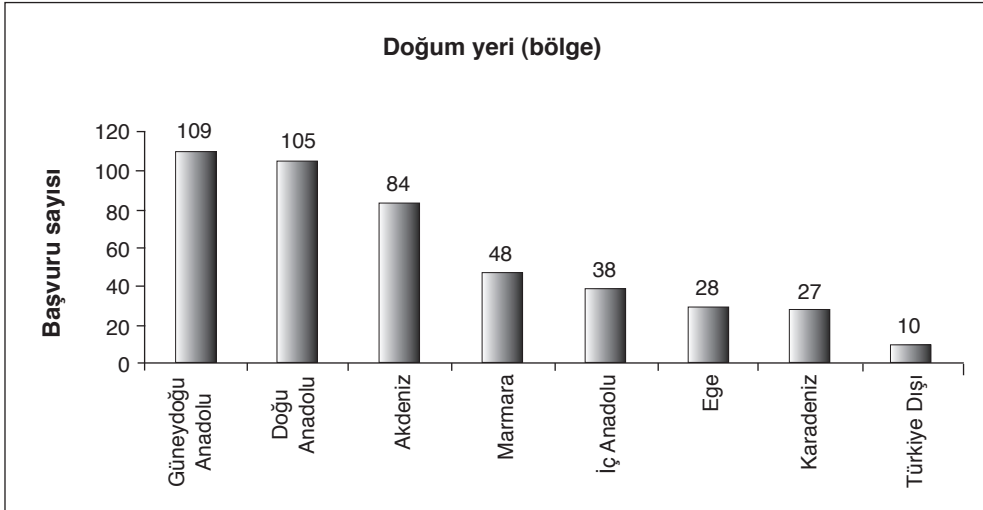
2- Doğum yeri:

Başvuruların hemen hemen dörtte birinin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde doğduğu, 2006 yılında olduğu gibi Doğu Anadolu ve Akdeniz Bölgesi doğumluların ikinci ve üçüncü sırayı aldığı görülmektedir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu doğumluların toplamı tüm başvuruların %47,7'sini oluşturmaktadır. Akdeniz Bölgesi doğumlular başvuruların %18,7'sini, Marmara Bölgesi doğumlular %10,7'sini, İç Anadolu Bölgesi doğumlular %8,5'ini, Ege Bölgesi doğumlular %6,2'sini, %6'sını Karadeniz Bölgesi doğumlular, %2,2'sini de Türkiye dışı doğumlular oluşturmaktadır. Başvuruların doğum yerlerine göre dağılımı Grafik 3'de verilmiştir.

Grafik 2. 2007 yılı içinde TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran kişilerin cinsiyetlerine göre dağılımı

Grafik 3. 2007 yılı içinde TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran kişilerin doğum yerlerine göre dağılımı

Doğum yerleri il düzeyinde ele alındığında, 2006 yılında, başvurular arasında 48 kişi ile en fazla Diyarbakır iken, 2007 yılında 37 kişi ile İstanbul doğumlular ilk sırayı almıştır. Bunu İstanbul Temsilciliğimizin başvuru sayısının yüksekliği ile açıklamak mümkündür. İl bazında durum böyleyken bölge bazında Güney Doğu ve Doğu

Anadolu Bölgesi'ndeki yığılmayı, bu bölgelerin pek çok ilinden başvuruların olması açıklamaktadır.

Bu sıralamada 35 kişi ile Tunceli, 33 kişi ile Adana, 29 kişi ile Mardin, 25 kişi ile Hatay, 20 kişi ile Diyarbakır, 19 kişi ile İzmir, 17 kişi ile Siirt ve 16 kişi ile Gaziantep yığılmaların görüldüğü diğer illerdir.

3- Öğrenim ve iş-meslek durumu:

2007 yılında başvuruların 248'i (%57) ortaokul ya da lise mezunu, 110'u (%25,3) ilkokul mezunu ya da okuryazar, 63'ü (%14,5) üniversite mezunu ya da üniversiteden terktir. Başvuruların 14'ünün (%3,2) okuma yazması yoktur. Başvuruların öğrenim durumlarının daha ayrıntılı dağılımı Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5. 2006 yılı içinde TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran kişilerin öğrenim durumlarına göre dağılımı

Öğrenim Durumu	Başvuru Sayısı	%
Lise mezunu	171	39,3
İlkokul mezunu	93	21,4
Ortaokul mezunu	77	17,7
Yüksekokul-üniversite terk	32	7,4
Yüksekokul-üniversite mezunu	31	7,1
Okuryazar	17	3,9
Okuryazar değil	14	3,2
Toplam	435	100,0

Başvuruların iş durumları incelendiğinde 174 kişinin (%40) görüşme yapıldığı sırada işsiz olduğu görülmektedir. 84 kişi (%19,3) üniversite, 24 kişi ise (%5,5) ilk veya orta öğrenim öğrencisidir. Başvurular arasında ayrıca geçen yıl 3 (%0,9) iken 2007 yılında 17 (%3,9) basın mensubu bulunmaktadır.

Başvuruların iş durumları ayrıntılı olarak Tablo 6'da görülmektedir.

B- İŞKENCE SÜRECİ:

2007 yılında TİHV' e işkence ve kötü muamele nedeniyle başvurup değerlendirmeye alınan kişi sayısı 435'tir. Bu başvuruların son işkence gördükleri yıla bakıldığında 2007 yılında 310 kişinin, 2001-2006 yılları arasında 80 kişinin, 1996-2000 yılları arasında 11 kişinin, 1995 ve öncesinde ise 16 kişinin işkenceye maruz kaldığı görülmektedir (Grafik 4). Başvuruların belirttikleri son işkence tarihinin yıllara göre dağılımı Tablo 7'de verilmektedir.

Bu değerlendirme 435 kişi arasında son yaşadığı gözaltı sırasında işkence görmeyen 18 kişi dışında kalan 417 kişi üzerinden yapılmıştır.

2007 yılında son yaşadığı gözaltında işkence gören 317 başvuru arasında, son yaşadığı işkenceyi cezaevinde gören 7 kişi dışındaki 310 başvurudan elde edilen bilgiler 2. ana bölümde ele alınmıştır.

Tablo 6. 2007 yılı içinde TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran kişilerin iş-meslek durumlarına göre dağılımı

İş veya Meslek	Başvuru Sayısı	%
İşsiz	174	40,0
Üniversite öğrencisi	84	19,3
Özel sektörde sanayi işçisi	27	6,2
İlk-orta öğrenim öğrencisi	24	5,5
Ev kadını	24	5,5
STK çalışanı	20	4,6
Esnaf, turizmcı vb. (dükkan, büro vb. Kendi işinde çalışıyor)	19	4,4
Gazeteci-televizyoncu	17	3,9
Özel sektörde büro işi (sekreter, muhasebeci, bankacı vb.)	11	2,5
İnşaat işçisi	9	2,1
Sanatçı	6	1,4
Emekli	5	1,1
Seyyar satıcı	4	0,9
Avukat	3	0,7
Kamu kuruluşunda büro işi (sekreter, muhasebeci, bankacı vb.)	2	0,5
Öğretmen	2	0,5
Tarım işçisi	2	0,5
Çiğci, balıkçı vb.	1	0,2
Hemşire	1	0,2
Toplam	435	100,0

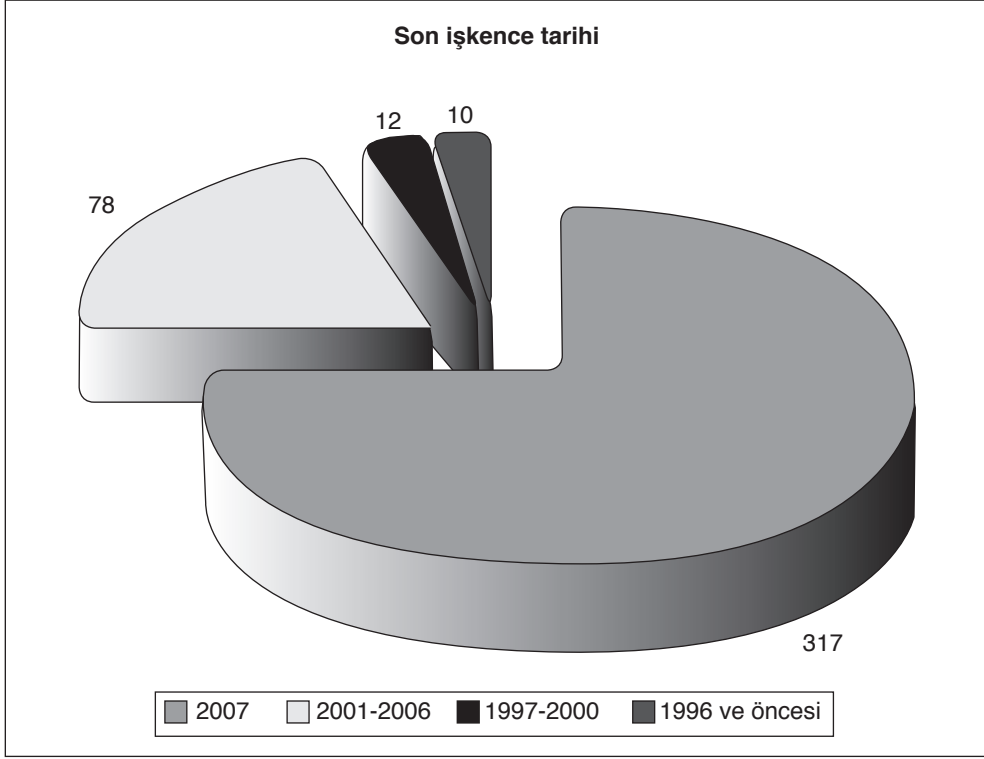
1- Gözaltı ve Gözaltında İşkence Süreci:

2007 yılında başvuran 435 başvuruda 374 kişi (%86) siyasi nedenlerle, 60 kişi (%13,8) adli nedenlerle, 1 kişi ise (%0,2) sığınmacılık nedeniyle işkenceye maruz kaldığını belirtmiştir. Adli nedenlerle gözaltına alınan kişilerin başvurularımız arasındaki oranı geçen yıllara göre artış göstermiştir (2004'de %8,6, 2005'de %5,2, 2006'da %11,7). Yine de insan hakları örgütlerinin yayınladığı raporlardan edinilen bilgiler, adli nedenler ile gözaltına alınan ve işkence gören birçok kişinin salıverilmeden önce suç duyurusunda bulunmamaları ve bir insan hakları örgütüne başvurmamaları yolunda tehdit edildiğini göstermekte olup, bu sayının gerçekte daha yüksek olmasının beklenebileceği unutulmamalıdır.

Başvuruların son yaşadıkları gözaltı sürelerinin dağılımına bakıldığında 241 kişinin (%55,4) 24 saatten az, 105 kişinin (%24,1) 2 gün, 37 kişinin (%8,5) 3 gün, 16 kişinin (%3,7) 4 gün, 12 kişinin (%2,8) 1 aydan fazla, 9 kişinin (%2,1) 16-30 gün, 9 kişinin (%2,1) 5-7 gün, 6 kişinin de (%1,4) 8-15 gün arası gözaltında kaldığı görülmektedir.

Gözaltı süresinde, 2007 yılı içinde işkence görenlerin değerlendirmesini yaptığımız ikinci bölümde daha açık görüleceği gibi, önceki yıllara göre belirgin azalma

Grafik 4. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri'ne başvuran kişilerin son işkence gördükleri yıla göre dağılımı

Tablo 7. 2007 yılı içinde TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran kişilerin belirttikleri son işkence tarihinin yıllara göre dağılımı

Son İşkence Tarihi	Başvuru Sayısı
1996 ve öncesi	10
1997	2
1998	3
1999	1
2000	6
2001	1
2002	6
2003	4
2004	6
2005	9
2006	52
2007	317
Toplam	417

gözlenmektedir. Ancak bu gelişme ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Madde 5/3 deki “kişinin hemen yargı önüne çıkarılma gereği” hükmünün sağlanamadığı açıktır. Ayrıca kayıt dışı kısa süreli gözaltına alma uygulamaları, gözaltı uygulamalarına yönelik gelişmelerin işkencenin önlenmesi için yeterli olmamasının nedenlerinden biri olmayı sürdürmektedir.

Son gözaltı sürelerinin dağılımı Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. 2007 yılı içinde TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran kişilerin son gözaltı sürelerine göre dağılımı

Son Gözaltı Süresi	Başvuru Sayısı	%
24 saatten az	241	55,4
24-48 saat	105	24,1
49-72 saat	37	8,5
73-96 saat	16	3,7
5-7 gün	9	2,1
8-15 gün	6	1,4
16-30 gün	9	2,1
1 aydan fazla	12	2,8
Toplam	435	100,0

Başvuruların gözaltına alındıkları yer incelendiğinde 327 kişinin (%75,2) sokaktan veya başka bir açık alandan, 64 kişinin (%14,7) evden gözaltına alınmış olduğu görülmektedir. Sokaktan ve açık alandan gözaltına alma oranının yüksekliği ile ilgili deneyimlerimiz, keyfi ve kayıt dışı gözaltına alma konusunda önemli bir risk oluşturmaktadır.

Son gözaltı yerlerinin dağılımı Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. 2007 yılı içinde TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran kişilerin son gözaltına alındıkları yerlere göre dağılımı

Son Gözaltına Alındığı Yer	Başvuru Sayısı	%
Sokaktan veya açık alandan	327	75,2
Evden	64	14,7
Resmi kurumdan	17	3,9
İşyerinden	9	2,1
Diğer	8	1,8
Kurumdan (dergi, dernek vb.)	8	1,8
Bilinmiyor	2	0,5
Toplam	435	100,0

Başvuruların gözaltına alındıkları saat dağılımı Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. 2007 yılı içinde TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran kişilerin son gözaltına alındıkları saate göre dağılımı

Son Gözaltına Alındığı Saat	Başvuru Sayısı	%
08:00-18:00	275	63,2
18:00-24:00	120	27,6
24:00-08:00	38	8,7
Bilinmiyor	2	0,5
Toplam	435	100,0

Başvuruların son yaşadıkları gözaltında işkence gördükleri yerin dağılımına bakıldığında 175 kişinin (%40,2) emniyet müdürlüğünde, 105 kişinin (%24,1) sokakta veya açık alanda, 71 kişinin ise (%16,3) polis karakolunda işkence gördüğü görülmektedir. İşkence yapılan yere göre dağılım Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11. 2007 yılı içinde TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran kişilerin son gözaltında işkence gördüğü yerlere göre dağılımı

Son Gözaltında İşkence Gördüğü Yer	Başvuru Sayısı	%
Emniyet müdürlüğünde	175	40,2
Sokakta veya açık alanda	105	24,1
Polis karakolunda	71	16,3
Jandarma komutanlığında	20	4,6
Araç içinde	15	3,4
Evde	14	3,2
Jandarma karakolunda	9	2,1
Bilmiyor / Hatırlamıyor	4	0,9
Diğer	4	0,9
Boş*	18	4,1
Toplam	435	100,0

*Son yaşadığı gözaltı sırasında işkence görmeyen kişiler (önceki gözaltılarda ya da cezaevinde yaşadıkları işkence nedeniyle başvurmuşlardır)

Başvuruların son yaşadıkları işkencenin yapıldığı yerin bölgesel dağılımına bakıldığında Marmara Bölgesi'nin başta geldiği, bunu Akdeniz ve İç Anadolu Bölgelerinin izlediği görülmektedir (Tablo 12).

Gözaltında işkence yapılan yerin illere göre dağılımı Tablo 13'de verilmiştir.

Başvuruların son yaşadıkları işkencenin yapıldığı merkezlere ayrıntılı olarak bakıldığında 2006 yılında olduğu gibi yine Adana Terörle Mücadele Şubesi'nin (TMS) çok sayıda işkence olayıyla dikkati çektiği; yine işkence olaylarında Ankara Emniyet Müdürlüğü'nü Ankara TMS'sinin izlediği; İstanbul Beyoğlu Polis Karakolu'nu İstanbul TMS'sinin izlediği, görülmektedir.

Tablo 12. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran kişilerin son gözaltında yaşadıkları işkencenin bölgelere göre dağılımı

Son Gözaltında İşkence Gördüğü Bölge	Başvuru Sayısı	%
Marmara Bölgesi	158	36,3
Akdeniz Bölgesi	83	19,1
İç Anadolu Bölgesi	77	17,7
Ege Bölgesi	45	10,3
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	32	7,4
Doğu Anadolu Bölgesi	12	2,8
Türkiye Dışı	8	1,8
Karadeniz Bölgesi	2	0,5
Boş*	18	4,2
Toplam	435	100,0

*Son yaşadığı gözaltı sırasında işkence görmeyen kişiler (önceki gözaltılarda ya da cezaevinde yaşadıkları işkence nedeniyle başvurmuşlardır)

Tablo 13. 2006 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran kişilerin son gözaltında işkence gördükleri yerin illere göre dağılımı

Son Gözaltında İşkence Gördüğü İl	Başvuru Sayısı	%
İstanbul	152	34,9
Ankara	75	17,2
Adana	68	15,6
İzmir	44	10,1
Diyarbakır	14	3,2
Mersin	12	2,8
Türkiye dışı	8	1,8
Şırnak	5	1,1
Batman	4	0,9
Gaziantep	4	0,9
Şanlıurfa	4	0,9
Van	4	0,9
Hatay	3	0,7
Tunceli	3	0,7
Kocaeli	2	0,5
Tokat	2	0,5
Diğer	13	2,6
Boş*	18	4,2
Toplam	435	100,0

*Son yaşadığı gözaltı sırasında işkence görmeyen kişiler (önceki gözaltılarda ya da cezaevinde yaşadıkları işkence nedeniyle başvurmuşlardır)

Son işkencenin yaşandığı merkezler arasında üçten fazla olgu görülenler Tablo 14'de verilmiştir.

Tablo 14. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran kişilerin yaşadıkları son işkencenin yapıldığı merkezlere göre dağılımı

Son Gözaltında İşkence Gördüğü Merkez	Başvuru Sayısı	%
Adana TMSŞ	29	6,7
Ankara Emniyet Müdürlüğü	26	6,0
Ankara TMSŞ	25	5,7
Beyoğlu Polis Karakolu	16	3,7
İstanbul TMSŞ	14	3,2
Tuzluca Karakolu	9	2,1
İstanbul Emniyet Müdürlüğü Güvenlik Şube	8	1,8
Diyarbakır TMSŞ	7	1,6
İzmir Bozyaka TMSŞ	6	1,4
Beşiktaş Emniyet Müdürlüğü	4	0,9
Gaziantep TMSŞ	4	0,9
İzmir Basmane Polis Karakolu	4	0,9
Eskişehir Polis Karakolu	4	0,9
Kasımpaşa Polis Karakolu	4	0,9
Mersin TMSŞ	4	0,9
Avcılar Merkez Polis Karakolu	3	0,7
Cizre Emniyet Müdürlüğü	3	0,7
Diğer Emniyet Müdürlüğü ve TMSŞ	48	11,0
Diğer Polis Karakolu	30	6,9
Diğer Jandarma Komutanlığı ve Jitem	22	5,1
Diğer Jandarma Karakolu	6	1,4
Diğer	2	0,5
Bilmiyor/Hatırlamıyor	6	1,4
Bir Merkezde İşkence Görmeyenler*	133	30,6
Boş**	18	4,1
Toplam	435	100,0

*Sokakta veya açık alanda, evde, araç içinde ve diğer yerlerde işkence görenler

**Son yaşadığı gözaltı sırasında işkence görmeyen kişiler (önceki gözaltılarda ya da cezaevinde yaşadıkları işkence nedeniyle başvurmuşlardır).

Başvuruların son gözaltında gördükleri işkence yöntemlerinin dağılımı Tablo 15'de verilmiştir (Bu değerlendirme 435 kişi arasında son yaşadığı gözaltı sırasında işkence görmeyen 18 kişi dışında kalan 417 kişi üzerinden yapılmıştır).

Tablo 15. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran kişilerin son gözüaltında gördükleri işkence yöntemlerine göre dağılımı

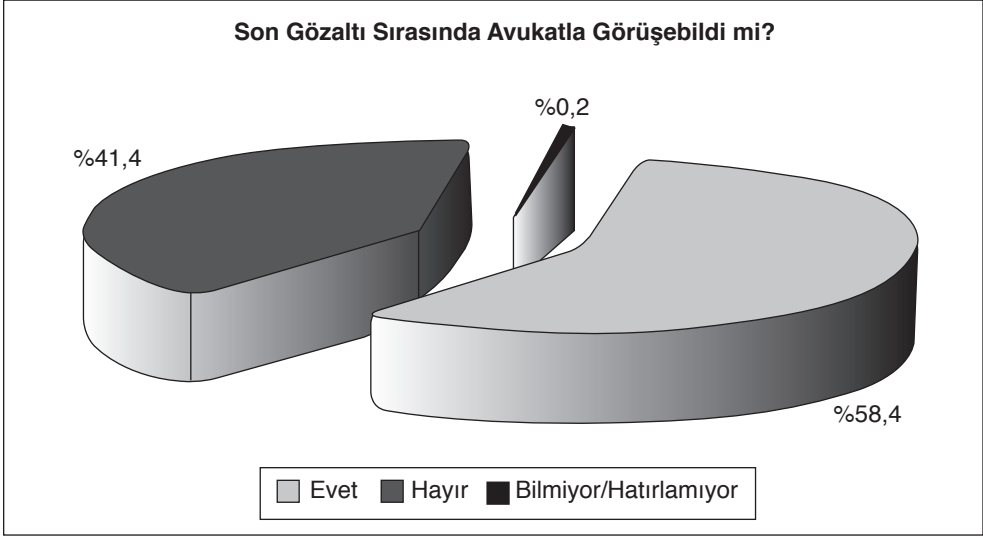
İşkence yöntemi	Başvuru sayısı	%
Dayak	360	86,3
Hakaret	353	84,7
Aşağılama	266	63,8
Kendisine yönelik diğer tehditler	188	45,1
Kimyasal maddelere maruz bırakma	127	30,5
Anlamsız istemlere itaat etmeye zorlama	106	25,4
Yeme içmenin kısıtlanması	98	23,5
Cinsel taciz	97	23,3
Öldürme tehdidi	95	22,8
Vücudun tek bir noktasına sürekli vurma	94	22,5
Sözlü cinsel taciz	89	21,3
İşkenceye görsel/işitsel tanıklık ettirme	87	20,9
İşeme ve dışkılamanın engellenmesi	83	19,9
Diğer pozisyonel işkenceler	75	18,0
Uyutmama	69	16,5
Aşırı fiziksel aktiviteye zorlama	68	16,3
Saç, sakal, bıyık yolma	66	15,8
Soyma	65	15,6
Yakınlarına yönelik tehditler	61	14,6
Soğuk ortamda bekletme	61	14,6
Hücrede tecrit	57	13,7
Gözbağı	41	9,8
Diğer	39	9,4
Fiziksel cinsel taciz	39	9,4
Yakınlarının yanında işkence yapma	37	8,9
Gürültülü müzik ve marş dinletme	29	7,0
Basınçlı/soğuk su	27	6,5
Haya burma	25	6,0
Askı	24	5,8
Elektrik	23	5,5
Havasız bırakma	21	5,0
Düz askı ya da çarmıh	15	3,6
Yalancı infaz	11	2,6
Ajanlık teklifi	9	2,2
Falaka	9	2,2
Filistin askısı	8	1,9
Ayaktan ters askı	6	1,4
Zorla tıbbi müdahale	5	1,2
Tecavüz	3	0,7
Yakma	3	0,7
Görüşmenin engellenmesi	1	0,2
Toplam	2940	7,0*

* Bir kişinin maruz kaldığı ortalama işkence yöntemi sayısı

2- Gözaltı Sırasında ve Sonrasında Hukuksal Uygulamalar:

2007 yılında başvuran tüm başvuruların 254'ü (%58,4) yaşadıkları son gözaltı sırasında bir avukatla görüşebildiklerini bildirmişlerdir (Grafik 5).

Grafik 5. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran kişilerin son gözaltında avukatla görüşebilme oranları

Yaşadıkları son gözaltı sonrasında savcılığa çıkarılmadan serbest bırakılan başvuru sayısı 151'dir (%34,7). 148 başvuru (%34) çıkarıldıkları savcılık ya da mahkeme tarafından serbest bırakılmıştır (Tablo 16).

Tablo 16. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran kişilerin son gözaltı sonrası durumlarına göre dağılımı

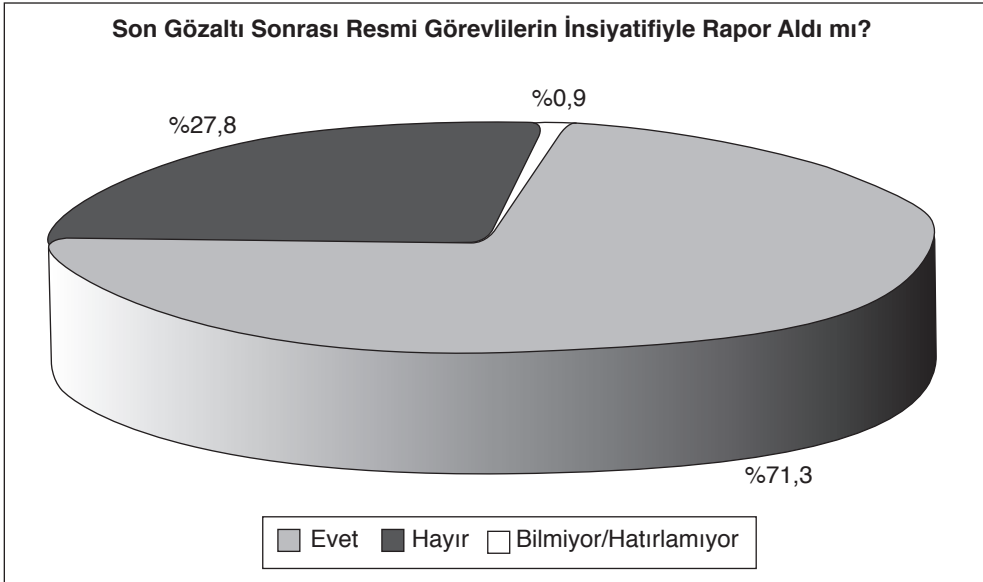
Son Gözaltı Sonrası Durum	Başvuru Sayısı	%
Savcılığa çıkarılmadan serbest bırakıldı	151	34,7
Savcılıktan ya da mahkemeden serbest bırakıldı	148	34,0
Tutuklandı	135	31,0
Bilinmiyor/hatırlanmıyor	1	0,2
Toplam	435	100,0

Başvuruların son gözaltı sonrası dava süreci incelendiğinde sadece 34 başvuru (%7,8) hakkında açılan davaların mahkumiyetle sonuçlandığı, 144 (%33,1) başvuru hakkında dava açılmadığı, 167 başvuru (%38,4) hakkında açılan davaların sürdüğü görülmektedir ve (Tablo 17).

Tablo 17. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran kişilerin son gözaltı sonrası dava süreci durumlarına göre dağılımı

Son Gözaltı Sonrası Dava Süreci	Başvuru Sayısı	%
Dava açıldı, sürüyor	167	38,4
Dava açılmadı	144	33,1
Dava açılıp açılmadığı bilinmiyor	75	17,2
Dava açıldı, mahkumiyet ile sonuçlandı	34	7,8
Dava açıldı, beraat ile sonuçlandı	10	2,3
Dava açıldı, sonucu bilinmiyor	4	0,9
Takipsizlik ile sonuçlandı	1	0,2
Toplam	435	100,0

Yaşadıkları son gözaltı sonrasında resmi görevlilerin inisiyatifi ile adli rapor alan başvuru sayısı 310'dur (%71,3), adli rapor almayan başvuru sayısı ise 121'dir (%27,8) (Grafik 6).

Grafik 6. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran kişilerin yaşadıkları son gözaltı sonrasında resmi görevlilerin inisiyatifi ile adli rapor alma durumlarına göre dağılımı

Bu 310 başvurunun büyük bölümünün 168'i (%54,2) adli muayenesi Adli Tıp şube müdürlüklerinde, 113'ünün (%36,5) adli muayenesi hastanelerde yapılmıştır. (Tablo 18). Ayrıca 15 kişi son gözaltısı sonrasında kendi istekleri ile adli rapor aldıklarını bildirmektedirler.

Tablo 18. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran kişilerin son gözaltı sonrası adli muayenelerinin yapıldığı yerlere göre dağılımı

Son Gözaltı Sonrası Adli Muayenenin Yapıldığı Yer	Başvuru Sayısı	%
Adli Tıp Şube Müdürlüğü	168	54,2
Hastane	113	36,5
Sağlık Ocağı	14	4,5
Gözaltında Tutulduğu Yer	7	2,3
Bilmiyor/Hatırlamıyor	5	1,6
Adli Tıp Kurumu	3	1,0
Toplam	310	100,0

Gözaltı sonrasında adli muayenesi yapılan 310 başvuruya adli muayene süreciyle ilgili değerlendirmeleri sorulduğunda, başvuruların 99'u (%31,9) adli muayene sırasında güvenlik güçlerinin dışarı çıkarılmadığını; 131'i (%42,3) adli hekimin yakınmaları dinlemediğini; 176'sı (%56,8) adli hekimin olay öyküsü almadığını; 192'si (%61,9) adli hekimin gerektiği gibi muayene etmediğini ve 162'si (%52,3) adli hekimin bulgularla uyumlu rapor düzenlemediğini söylemiştir (Tablo 19).

Tablo 19. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran kişilerin gözaltı sonrası adli muayene süreci ile ilgili değerlendirmelerine göre dağılımı

Adli Muayene ile İlgili Değerlendirmeler	Evet	%	Hayır	%	Bilm./Hat.	%	Toplam	%
Adli muayene sırasında güvenlik güçleri dışarı çıkarıldı mı?	210	67,7	99	31,9	1	0,3	310	100,0
Adli hekim yakınmaları dinledi mi?	178	57,4	131	42,3	1	0,3	310	100,0
Adli hekim öykü aldı mı?	132	42,6	176	56,8	2	0,6	310	100,0
Adli hekim gerektiği gibi muayene etti mi?	117	37,7	192	61,9	1	0,3	310	100,0
Adli hekim bulgulara uyumlu rapor düzenledi mi?	91	29,4	162	52,3	57	18,4	310	100,0

Başvurulardan 90'ı (%20,7) mahkeme ya da savcılıktaki sorgusu sırasında kendisine işkence yapıldığını ifade etmiş, 66'sı (%15,2) ise ayrı bir dilekçe ile savcılığa suç duyurusunda bulunmuştur. 273 kişi ise (% 62,8) işkence gördüğüne dair herhangi bir suç duyurusunda bulunmadığını bildirmiştir.

3- Cezaevi Süreci:

Tüm başvurular içinde herhangi bir zamanda cezaevinde yatan başvuru sayısı 186 (%42,8), son yaşadıkları gözaltından sonra cezaevinde kalan başvuru sayısı 148'dir (%34). Bu başvuruların son gözaltından sonra cezaevinde kaldıkları süre 15 gün ile 228 ay arasında değişmekte olup ortalama süre 23,5 aydır.

Cezaevi öyküsü bulunan 186 başvurunun cezaevinde kaldıkları toplam süre dağılımı Tablo 20'de verilmiştir. Buna göre tüm başvuruların yine 2006 yılında olduğu gibi 2007

yılında da yaklaşık dörtte birini oluşturan 80 kişinin 3-12 ay arasında cezaevinde kaldığı; cezaevinde kalmış bulunan başvurular arasında yaklaşık her yirmi kişiden birinin 11-25 yılı cezaevinde geçirdiği görülmektedir.

Tablo 20. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran kişilerin cezaevinde kaldıkları sürelerle göre dağılımı

Toplam Cezaevi Süresi	Başvuru Sayısı	%
0-2 ay	33	17,7
3-12 ay	80	43,0
13-36 ay	28	15,1
37-60 ay	10	5,4
61-84 ay	10	5,4
85-108 ay	8	4,3
109-132 ay	8	4,3
11-20 yıl	8	4,3
20 yıldan uzun	1	0,5
Toplam	186	100,0

Cezaevi öyküsü olan 186 başvurunun tahliye olduktan ne kadar süre sonra TİHV'ye başvurdukları incelendiğinde, 73 kişinin (%39,2) 1 aydan kısa bir süre içinde, 51'inin (%27,4) 1-12 ay içinde, 58 kişinin ise (%31,2) 1 yıldan daha uzun bir süre geçtikten sonra TİHV'ye başvurdukları görülmektedir.

Cezaevinden çıkan 186 kişinin 136'sı (%73,1) tutuksuz yargılanmak üzere, 38'i (%20,4) ceza süreleri dolduğu için tahliye edildiği görülmektedir (Tablo 21).

Tablo 21. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine cezaevinden çıkarak başvuran kişilerin tahliye nedenlerine göre dağılımı

Cezaevinden Tahliye Şekli	Başvuru Sayısı	%
Tutuksuz yargılanmak üzere	136	73,1
Ceza bitimi	38	20,4
Beraat	8	4,3
Af / şartlı salıverilme	4	2,2
Toplam	186	100,0

Cezaevinde yatan başvurular arasında F tipi cezaevinde kalan başvurular, izolasyon koşullarına maruz kalmaları nedeniyle özel bir önem taşımaktadır. Cezaevi öyküsü olan 186 kişi içinde F tipi cezaevinde kalan başvuru sayısı 62'dir (%33,3). Bu kişilerin F tipi cezaevinde kaldığı süre 1 ayla 77 ay arasında değişmekte olup ortalama süre 15 aydır. F tipi cezaevinde kalan 62 başvuru arasında tek kişilik hücrede kalan başvuru sayısı 30'dur (%48,4). Bu kişilerin hücrede kaldıkları ortalama süre 1 ayla 50 ay arasında değişmekte olup ortalama 7,8 aydır.

Ayrıca cezaevlerinde herhangi bir nedenle tecrit cezası alan 17 başvuru bulunmaktadır (%9,1) ve bu başvuruların tecritte kaldıkları süre 1 günle 240 gün arasında değişmekte olup ortalama 49,1 gündür.

Cezaevi öyküsü olan 186 başvurunun 15'i cezaevinde operasyona maruz kalmışlardır. Bunların 14'ü (%93,3) 19 Aralık 2000 tarihinde açlık grevlerine karşı aynı anda çok sayıda cezaevinde birden yapılan cezaevi operasyonunu yaşamış kişilerdir.

Tablo 22. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine cezaevinden çıkarak başvuran kişilerden cezaevi operasyonlarına maruz kalanlarının yaşadıkları operasyona göre dağılımı

Cezaevi Operasyonları	Başvuru Sayısı	%*
19 Aralık 2000	14	93,3
Buca 1995	1	6,7
Burdur 1999	1	6,7
Diyarbakır 1996	1	6,7
Ümraniye 1996	1	6,7

* Cezaevi operasyonuna maruz kalan başvuru sayısına oranı

Bu 15 başvurunun cezaevi operasyonlarında yaşadıkları özel travmalara bakıldığında, 10'unun (%66) kimyasal maddeye maruz bırakıldığı görülmekte. 8'inin ıslak ve soğuk zeminde uzun süre bırakıldığı, 7'sinin hücrede tecrit edildiği, 5'inin ring arabalarında işkenceye maruz kaldığı, yine 5'inin soyularak çıplak bekletildiği, 3'ünün şarapnel parçasıyla yaralandığı, 3'ünün enkaz altında kaldığı ve 2'sinin de yandığı görülmektedir. (Tablo 23).

Cezaevi öyküsü olan 186 başvuru içinde cezaevinde işkence gördüğünü belirten 131 başvuru bulunmaktadır. Ayrıca 5 başvuru cezaevinde buldukları sırada tekrar sorgulanmak üzere götürüldüklerini ve bu 5 kişiden 4'ü bu sorgu sırasında da işkence gördüğünü belirtmişlerdir.

Tablo 23. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran kişilerin cezaevleri operasyonları sırasında yaşadıkları travmalara göre dağılımı

Cezaevi Operasyonunda Yaşanan Travmalar	Başvuru Sayısı	%
Kimyasal maddeye maruz bırakılma	10	66,7
Islak ve soğuk zeminde uzun süre bırakılma	8	53,3
Hücrede tecrit	7	46,7
Ring arabasında işkence	5	33,3
Soyma ve çıplak bekletme	5	33,3
Bomba ve şarapnel parçasıyla yaralanma	3	20,0
Enkaz altında kalma	3	20,0
Yanma	2	13,3
Toplam	43	2,8*

* Cezaevi operasyonuna maruz kalan 15 kişi operasyon sırasında birden fazla travmaya maruz kalabildiği için sayı 15'ten büyüktür. Dolayısıyla 2,8 rakamı yüzde olmayıp, bir kişinin maruz kaldığı ortalama travma sayısını vermektedir.

Cezaevinde işkence gören 131 kişinin cezaevinde gördükleri işkence yöntemlerinin dağılımı Tablo 24'te verilmektedir.

Tablo 24. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran kişilerin cezaevlerinde gördükleri işkence yöntemlerine göre dağılımı

İşkence Yöntemi	Başvuru Sayısı	%
Hakaret	89	47,8
Dayak	84	45,2
Aşağılama	70	37,6
Görüşmenin engellenmesi	59	31,7
Soyma	58	31,2
Hücrede tecrit	51	27,4
Anlamsız istemlere itaat etmeye zorlama	41	22,0
Kendisine yönelik diğer tehditler	37	19,9
Soğuk ortamda bekletme	36	19,4
Yeme içmenin kısıtlanması	31	16,7
Öldürme tehdidi	30	16,1
Aşırı fiziksel aktiviteye zorlama	22	11,8
Vücudun tek bir noktasına sürekli vurma	21	11,3
Sözlü cinsel taciz	18	9,7
Cinsel taciz	17	9,1
İşeme ve dışkılamanın engellenmesi	17	9,1
Uyutmama	17	9,1
Havasız bırakma	15	8,1
İşkenceye görsel/işitsel tanıklık ettirme	15	8,1
Saç, sakal, bıyık yolma	10	5,4
Diğer	9	4,8
Yakınlarına yönelik tehditler	9	4,8
Fiziksel cinsel taciz	8	4,3
Makat araması	8	4,3
Tek tip elbise	8	4,3
Diğer pozisyonel işkenceler	7	3,8
Basınçlı/soğuk su	6	3,2
Gürültülü müzik ve marş dinletme	6	3,2
Kimyasal maddelere maruz bırakma	6	3,2
Gözbağlı	5	2,7
Yakınlarının yanında işkence yapma	5	2,7
Falaka	4	2,2
Elektrik	3	1,6
Yalancı infaz	3	1,6
Yakma	2	1,1
Zorla tıbbi müdahale	2	1,1
Ajanlık teklifi	1	0,5
Askı	1	0,5
Haya burma	1	0,5
Kimyasal madde uygulama	1	0,5
Toplam	1138	6,1*

* Bir kişinin maruz kaldığı ortalama işkence yöntemi sayısı

Cezaevi öyküsü olanların yaklaşık üçte ikisinden fazlası cezaevinde de işkenceye maruz kaldığını ve aralarında dayak, soyma, hakaret, tehdit gibi yöntemlerin de bulunduğu işkence uygulamalarının cezaevlerinde özgürlüğünden alınmış kişilerin kişilik bütünlüğüne yönelik bir şiddet olarak hala yaygın olarak kullanıldığını görüyoruz.

Cezaevlerindeki işkence ve kötü muamele uygulamalarının daha çok arama ve denetimlerde, avukat ve aile görüşmesine gidiş ve gelişlerde, hastane sevkleri ya da mahkemelere götürülüp getirilirken yaşandığı ifade edilmektedir.

Cezaevi öyküsü olan 186 başvurunun son kaldıkları cezaevindeki koşullar hakkında sorulan sorulara verdikleri yanıtların dağılımı Tablo 25’de görülmektedir.

Tablo 25. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran kişilerin son kaldıkları cezaevlerindeki koşullar hakkında sorulan sorulara verdikleri yanıtların dağılımı

Cezaevi Koşulları	Olumlu	Kısmen Olumlu	Olumsuz	Toplam
Barınma	3	28	155	186
Beslenme	1	24	161	186
Hijyen	2	25	159	186
Havalandırma	4	27	155	186
İletişim	6	22	158	186
Sağlık	3	19	164	186
Sevk	3	16	167	186
Yayın	3	28	155	186

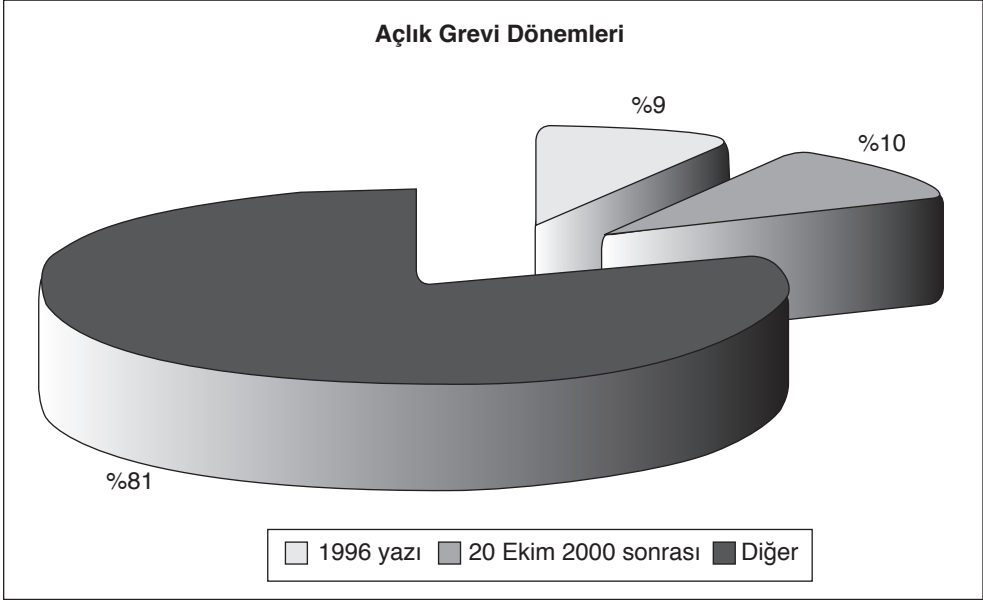
Cezaevi öyküsü olan 186 başvuru içinde 78 kişi (%36,0) cezaevinde değişik zaman ve nedenlerle açlık grevi yaptığını belirtmektedir. 65 kişi (%83,3) 0-50 gün arasında açlık grevi yaptığını belirtmiştir. En uzun açlık grevi süresi 369 gün olarak belirtilmiş, bunu 263 ve 225 gün izlemektedir.

Tablo 26. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran kişilerin yaptıkları açlık grevi sürelerinin kategorik dağılımı

Açlık Grevi Süresi	Başvuru Sayısı	%
0-50 gün	65	83,3
51-100 gün	10	12,8
101-150 gün	-	-
151-200 gün	-	-
201-250 gün	1	1,3
251-300 gün	1	1,3
350 günden uzun	1	1,3
Toplam	78	100,0

Bu başvuruların 8'i 20 Ekim 2000 sonrasında F tipi cezaevlerine karşı başlayan, 7'si ise 1996 yılı Ağustos ayında yapılan açlık grevi eylemlerine katıldıklarını belirtmişlerdir. 63 kişi ise çeşitli dönemlerde açlık grevi yapmışlardır (Grafik 7).

Grafik 7. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran kişilerin cezaevi sürecinde açlık grevlerine katılım dönemine göre dağılımı

C- TIBBİ DEĞERLENDİRME

Bu bölümde başvuruların tedavi ve rehabilitasyon merkezlerinde başvuru hekimleri ve konsültan hekimler (psikiyatrist, fizik tedavi ve rehabilitasyon uzmanı, göz hastalıkları uzmanı, KBB uzmanı vb.) tarafından yapılan tıbbi değerlendirmelerindeki anamnez, fizik muayene ve yapılan tetkikler sonucunda başvuruların sağlık durumlarıyla ilgili edinilen bilgiler derlenmiştir.

İşkenceye maruz kaldığı için tedavi ve rehabilitasyon merkezlerimize başvuran 435 kişinin tedavi süreçlerinin değerlendirildiği bu bölümde öncelikle TİHV çalışma yaklaşımının aktarılması bu sürecin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. Kişi başvuru sırasında hekime işkence öyküsünü ve yakınmalarını kendi ifadesiyle aktarır. Bu yakınmalardan işkence süreçleri ile ilgili olduğunu düşündüklerinin öyküsü ayrıntılı olarak alınır. Bundan sonra hekim, muayene ve değerlendirmeleri sonucunda yapılması gerekli olan laboratuvar tetkiklerini ve konsültasyonları ister. Yaklaşımını başvuruya açık olarak ifade eder. Son aşamada öykü, muayeneler ve tetkikler birlikte değerlendirilerek ortaya konan hastalıkların işkence ile ilişkisi belirlenir. Bu aşamada kişinin sağlığının bütüncül bir yaklaşımla değerlendirilmesi esastır.

TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuru sürecinde tüm başvuranların tedavi ekibinin tüm üyeleri ile görüşmeleri amaçlanmakta, ancak psikiyatrist ile görüşme yapmak istemeyenlere istedikleri an bu görüşme imkanının olduğu belirtilerek ısrarcı olunmamaktadır.

Değerlendirme sonucunda, işkence ile ilişkili bulunmayan rahatsızlıklar için kişiye önerilerde bulunularak tedavileri için yol gösterilmektedir. İşkence ile ilişkili bulunan rahatsızlıkların tedavileri ise TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerince sürdürülmektedir. Tedavi ve rehabilitasyon için öngörülen program, öncelikle başvuranla paylaşılır ve birlikte yapılan değerlendirmenin sonrasında gerekli düzenlemeler (örn. başvuranın kendi özgül koşullarından kaynaklanan durumlar bu programı etkiler) yapılır. Tedavi ve rehabilitasyon programı bundan sonra uygulamaya konur.

Bulunan hastalıkların işkence ile ilişkilerinin değerlendirilmesi sırasında her tanı için aşağıdaki ilişkilendirme biçimlerinden biri kullanılmaktadır: Tek etyolojik faktör, varolan patolojiyi ağırlaştırdı veya ortaya çıkardı, faktörlerden biri, ilişki yok, belirlenemedi.

1- Başvuruların Tıbbi Yakınmaları:

2007 yılında başvuran 435 kişinin tamamının sağlıkları ile ilgili fiziksel ya da psikolojik bir yakınması vardır. Tüm başvuruların toplam yakınma sayısı 3432'dir.

Bu yakınmaların sistemlere göre dağılımına bakıldığında psikolojik yakınma sayısının en fazla olduğu (%32,3) görülmektedir (Tablo 27).

Tablo 27. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran kişilerin fiziksel ve psikolojik yakınmalarına göre dağılımı

Sistemler	Yakınma Sayısı	%
Psikolojik	1110	32,3
Kas iskelet sistemi	645	18,8
Cilt	358	10,4
Genel	311	9,1
Sinir sistemi	249	7,3
Kulak burun boğaz	162	4,7
Göz	136	4,0
Sindirim sistemi	133	3,9
Ürogenital sistem	108	3,1
Solunum sistemi	91	2,7
Ağız-diş	62	1,8
Kalp damar sistemi	54	1,6
Endokrin sistem	13	0,4
Toplam	3432	100,0

En çok görülen psikolojik yakınma olan uyku bozuklukları başvuruların dörtte birinden fazlasında (120 kişi - %27,6) görülmektedir. En çok görülen fiziksel yakınma ise baş ağrısıdır (120 kişi - %27,6). En sık görülen 10 fiziksel ve 10 psikolojik yakınma Tablo 28 ve 29'da görülmektedir.

Tablo 28. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran kişilerin fiziksel yakınmalarının dağılımı

En Çok Görülen 10 Fiziksel Yakınma	Yakınma Sayısı	Başvurular arasında %	Fiziksel yakınmalar arasında %	Tüm yakınmalar arasında %
Baş ağrısı	120	27,6	5,2	3,5
Renk değişiklikleri	96	22,1	4,1	2,8
Bel ağrısı	88	20,2	3,8	2,6
Tüm vücutta yaygın ağrı	81	18,6	3,5	2,4
Yorgunluk, halsizlik	81	18,6	3,5	2,4
Görme bozukluğu	60	13,8	2,6	1,7
Sırt ağrısı	59	13,6	2,5	1,7
Şişlik	59	13,6	2,5	1,7
Boyun ağrısı	57	13,1	2,5	1,7
Mide-karın ağrısı	49	11,3	2,1	1,4
Omuz ağrısı	49	11,3	2,1	1,4
Diğer fiziksel yakınmalar	1523	-	65,6	44,4
Toplam	2322		100,0	67,7

Tablo 29. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran kişilerin psikolojik yakınmalarının dağılımı

En Çok Görülen 10 Psikolojik Yakınma	Yakınma Sayısı	Başvurular arasında %	Psikolojik yakınmalar arasında %	Tüm yakınmalar arasında %
Uyku bozuklukları	120	27,6	10,8	3,5
Sinirlilik	100	23,0	9,0	2,9
Konsantrasyon bozukluğu	89	20,5	8,0	2,6
Polisten rahatsız olma	85	19,5	7,7	2,5
Unutkanlık	85	19,5	7,7	2,5
Sıkıntı	78	17,9	7,0	2,3
Kaygı	71	16,3	6,4	2,1
Gerginlik	65	14,9	5,9	1,9
Korku	60	13,8	5,4	1,7
Ağlama isteği	48	11,0	4,3	1,4
Diğer psikolojik yakınmalar	309	71,0	27,8	9,0
Toplam	1110		100,0	32,3

2- Fizik Muayenelerde Elde Edilen Bulgular:

Yapılan fizik muayeneler sonucunda elde edilen toplam fiziksel bulgu sayısı 1550 olup bunların sistemlere göre dağılımı incelendiğinde en çok cilt (%34,3) ve kas iskelet sistemine ait bulguların ağırlık taşıdığı çok net olarak gözlenmektedir (Tablo 30).

Tablo 30. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran kişilerin muayeneleri sonucu elde edilen fiziksel bulguların dağılımı

Sistemler	Bulgu Sayısı	%
Cilt	531	34,3
Kas iskelet sistemi	469	30,3
Ağız-diş	141	9,1
Kulak burun boğaz	138	8,9
Göz	102	6,6
Sindirim sistemi	75	4,8
Ürogenital sistem	59	3,8
Kalp damar sistemi	15	1,0
Solunum sistemi	11	0,7
Sinir sistemi	7	0,5
Endokrin sistem	2	0,1
Toplam	1550	100,0

En çok karşılaşılan fiziksel bulgular ekimoz (%38,4) ve kaslarda ağrı ve hassasiyettir (%32). En çok görülen 10 bulgu Tablo 31’de verilmiştir.

Tablo 31. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran kişilerde rastlanan fiziksel bulguların dağılımı

En Çok Görülen 10 Bulgu ve Diğer Bulguların Sistemlere Göre Dağılımı	Bulgu Sayısı	Başvurular arasında %	Tüm fiziksel bulgular arasında %
Ekimoz	167	38,4	10,8
Kaslarda ağrı ve hassasiyet	139	32,0	9,0
Erozyon	88	20,2	5,7
Boyun hareketlerinde ağrı, kısıtlılık	64	14,7	4,1
Nedbe dokusu	59	13,6	3,8
Ödem	58	13,3	3,7
Kostovertebral açı hassasiyeti	44	10,1	2,8
Omuz hareketlerinde ağrı, kısıtlılık	43	9,9	2,8
Eksik diş	35	8,0	2,3
Kabuklu yara	34	7,8	2,2
Diğer fiziksel bulgular	819	-	52,8
Toplam	1550	-	100,0

3- Psikiyatrik Belirti ve Bulgular:

Başvuruların 134'ü (%30,8) psikiyatrist ile görüşmüştür. Bu başvurularla yapılan psikiyatri görüşmelerinde 129 kişide bir psikiyatrik belirti ve bulgu saptanmış olup, psikiyatrist tarafından saptanan bu belirti ve bulguların dağılımına bakıldığında anksiyete, konsantrasyon güçlüğü ve uyku sorunlarının psikiyatri görüşmesi yapılan başvuruların yarısından fazlasında bulunduğu görülmektedir. Psikiyatristle görüşen 134 başvurunun 10 ve daha fazlasında görülen psikiyatrik belirti ve bulgular Tablo 32'de verilmiştir.

Tablo 32. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran kişilerde rastlanan psikiyatrik belirti ve bulguların dağılımı

Başvuruların En Az 10'unda Görülen Psikiyatrik Belirti Ve Bulgular	Belirti ve Bulgu Sayısı	Psikiyatristle görüşen başvurular arasında %	Psikiyatrik belirti ve bulgular arasında %
Anksiyete (sıkıntı)	83	61,9	5,6
Konsantrasyon güçlüğü	77	57,5	5,2
Uykuya dalma yada sürdürme güçlüğü	76	56,7	5,1
Yorgunluk, halsizlik, enerji azlığı	60	44,8	4,1
Bellek kusuru	58	43,3	3,9
Sinirlilik ve/veya tepki eşiğinde düşme	57	42,5	3,9
Travmayı anımsatan uyarılarla karşılaşıldığında fizyolojik tepkiler	55	41,0	3,7
Uyku niceliğinde ileri azalma ya da artma	53	39,6	3,6
Somatik anksiyete belirtileri (çarpıntı, daralma, terleme, vb.)	52	38,8	3,5
Travmayı anımsatan uyarılarla karşılaşıldığında şiddetli huzursuzluk duygusu	52	38,8	3,5
İnsanlardan uzaklaşma ya da onlara yabancılaşma duyguları	51	38,1	3,5
Travmanın yineleyen ya da zorlayıcı tarzda anımsanması	48	35,8	3,2
Travmanın yineleyen ya da rahatsız edici tarzda kabus biçiminde görülmesi	46	34,3	3,1
Depresif duygudurum	45	33,6	3,0
Yaşanmış ya da tanık olunmuş travmatik olay(lar)a şiddetli korku, umutsuzluk ya da dehşet yanıtı	45	33,6	3,0
Travma anılarını uyaran etkinlik, yer ya da insanlardan kaçınma	43	32,1	2,9
İştah/kilo değişikliği (artma ya da azalma)	42	31,3	2,8
Geleceğinin kısıtlandığı duygusu	40	29,9	2,7

Travma ile ilgili düşünce-duygu ya da söyleşilerden kaçınma çabaları	36	26,9	2,4
Aşırı uyanıklık (tetikte olma duygusu)	34	25,4	2,3
Flashback yaşantısı ya da travmatik süreç yeniden yaşanıyor muşcasına duygu ve davranışlar	33	24,6	2,2
Abartılı irkilme tepkileri	31	23,1	2,1
Önemli etkinliklere ilgi ya da katılımında belirgin azalma	31	23,1	2,1
Ajitasyon (huzursuzluk, yerinde duramama)	30	22,4	2,0
Dalgınlık, uyuşukluk duyumları	30	22,4	2,0
Anhedoni, ilgisizlik	28	20,9	1,9
Psikomotor etkinlikte azalma	26	19,4	1,8
Karar verme güçlüğü	25	18,7	1,7
Duygusal kısıtlılık (ya da küntlük)	24	17,9	1,6
Cinsel istekte azalma	23	17,2	1,6
Disforik duygudurum	23	17,2	1,6
Değersizlik düşünceleri ve düşük benlik saygısı	19	14,2	1,3
Diğer psikiyatrik bulgular	102	76,1	6,9
Toplam	1478		100,0

4- Tanılar:

Başvurulara konan tanıların değerlendirmesi 2007 yılı sonuna kadar herhangi bir tanı alan 401 başvuru arasında yapılmıştır. Konan 138 değişik tanı değerlendirildiğinde, fiziksel tanılar arasında yumuşak doku travması (224 kişi, %55,9); psikiyatrik tanılar

Tablo 33. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran kişilerde görülen fiziksel tanıların dağılımı

En Çok Konan 10 Fiziksel Tanı	Başvuru Sayısı	%
Yumuşak doku travması	224	55,9
Miyalji	103	25,7
Ciltte kesi, ezilme	82	20,4
Miyopi-hipermetropi	23	5,7
Periorbital ekimoz	20	5,0
Anemi	19	4,7
Burunda deviasyon	18	4,5
Farenjit	15	3,7
Sinüzit	15	3,7
Gastrit	13	3,2

arasında ise Kronik Travma Sonrası Stres Bozukluğu (27 kişi, %6,7) ilk sırada gelmektedir. İlk on fiziksel ve psikiyatrik tanı ve bunların tanı alan 401 başvuru arasındaki sıklığı Tablo 33 ve 34'de verilmiştir.

Tablo 34. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran kişilerde görülen psikiyatrik tanılarının dağılımı

En Çok Konan 10 Psikiyatrik Tanı	Başvuru Sayısı	%
TSSB (Kronik)	27	6,7
Majör Depresif Bozukluk, Tek Epizod	24	6,0
Yaygın Anksiyete Bozukluğu	19	4,7
Akut Stres Bozukluğu	18	4,5
TSSB (Akut)	16	4,0
Uyum Bozukluğu	11	2,7
Uyku Bozuklukları	6	1,5
Diğer Anksiyete Bozuklukları	5	1,2
Eşik Altı Spesifik Olmayan Psikiyatrik Belirtiler	4	1,0
Obsesif Kompulsif Bozukluk	4	1,0

2007 yılında başvuran 435 başvurunun 36'sında (%8,3) işkence ve travma süreciyle ilgili herhangi bir tanı saptanmamıştır.

Başvurulara konan tanılarının başvurunun yaşadığı işkence süreciyle ilişkisi, travmayla bir ilişki kurulmayan tanılar dışarıda bırakılarak incelendiğinde, travmayla bağlantılı görülen tüm tanılarının %63'ünde işkence sürecinin tek etyolojik faktör olarak değerlendirildiği, %14'ünde faktörlerden biri olduğu, %8'inde ise işkence sürecinin varolan patolojiyi ağırlaştırdığı veya ortaya çıkardığı sonucuna varıldığı görülmektedir.

D- TEDAVİ VE REHABİLİTASYON SÜRECİ:

Bu bölümde TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon merkezlerinde uygulanan tedavi ve rehabilitasyon hizmetleri ve bunların sonuçları derlenmiştir.

1- Uygulanan Tedaviler:

Toplam 435 başvuruya uygulanan tedavi yöntemleri incelendiğinde başvuruların 315'ine (%72,4) ilaç tedavisi, 98'ine (%22,5) psikofarmakoterapi verildiği; 62 kişiye (%14,3) egzersiz programı verildiği, 33 kişiye (%7,6) psikoterapi yapıldığı ve 14 kişiye (%3,2) ise cerrahi müdahale uygulandığı görülmektedir. Uygulanan tedavilerin dağılımı Tablo 35'de görülmektedir.

Tablo 35. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran kişilere uygulanan tedavi yöntemlerinin dağılımı

Uygulanan Tedaviler	Başvuru Sayısı	%
İlaç tedavisi	315	72,4
Günlük yaşam önerisi	162	37,2
Psikofarmakoterapi	98	22,5
Egzersiz	62	14,3
Psikoterapi	33	7,6
Cerrahi müdahale	14	3,2
Gözlük	10	2,3
Ortopedik cihaz (ortez, baston, tabanlık vb.)	9	2,1
Diş tedavisi	5	1,1
Fizik tedavi	2	0,5
Diğer	1	0,2
Toplam	711	1,6*

*Bir başvuruya uygulanan ortalama tedavi sayısı

2- Tedavi ve Rehabilitasyon Uygulamalarının Sonucu:

Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerimizde başvurulara uygulanan fiziksel tedavilerin sonucu Tablo 36'da verilmiştir.

Tablo 36. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran kişilere uygulanan fiziksel tedavi süreçlerinin sonuçları

Fiziksel Tedavi Sürecinin Sonucu	Başvuru Sayısı	%
Tedavi tamamlandı	301	69,2
İşkence ve cezaevi süreçleriyle ilgili herhangi bir hastalık saptanmadı	47	10,8
Tedavi başladıktan sonra yarım kaldı	32	7,4
Tanı konamadan yarım kaldı	28	6,4
Tedavi sürüyor	20	4,6
Tanısal işlemler sürüyor	7	1,6
Toplam	435	100,0

Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerimizde başvurulara uygulanan psikiyatrik tedavilerin sonucu Tablo 37'de verilmiştir.

Tablo 37. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran kişilere uygulanan psikiyatrik tedavi süreçlerinin sonuçları

Psikiyatrik Tedavi Sürecinin Sonucu	Başvuru Sayısı	%
İşkence ve cezaevi süreçleriyle ilgili herhangi bir hastalık saptanmadı	105	24,1
Tedavi sürüyor	42	9,7
Tedavi başladıktan sonra yarım kaldı	36	8,3
Tedavi tamamlandı	36	8,3
Psikiyatri muayenesini reddetti	31	7,1
Verilen ilk randevuya gelmedi	12	2,8
Psikiyatrik tedavi görmek istemedi	6	1,4
Tanı konamadan yarım kaldı	4	0,9
Tanısal işlemler sürüyor	3	0,7
Psikolojik tedavisi başvuru hekimince düzenlendi	1	0,2
Toplam	276	63,4

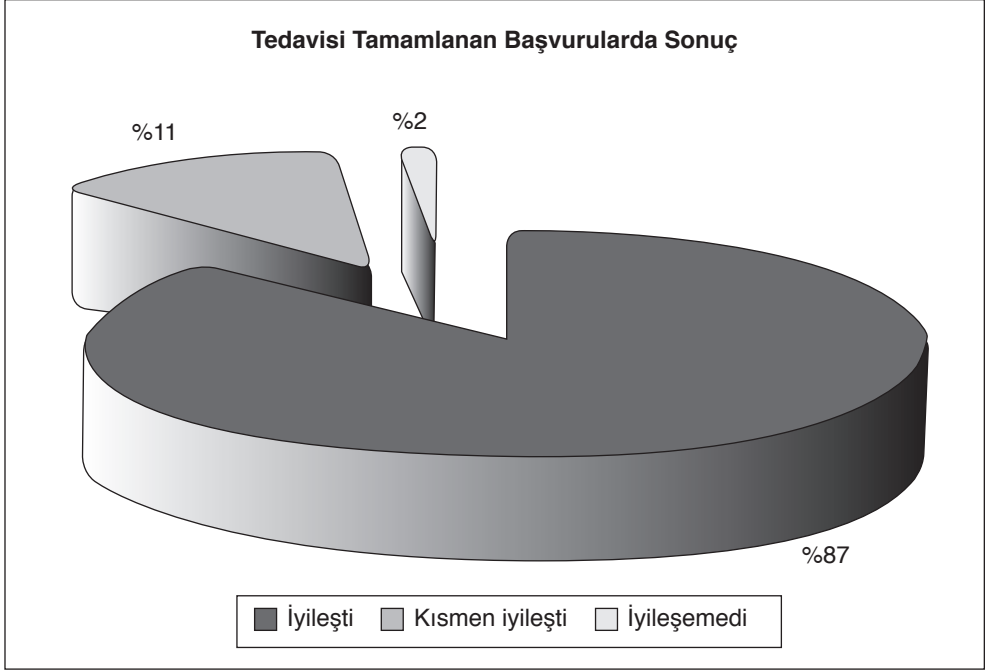
2007 yılı sonuna kadar tüm 2007 başvurularının tedavi ve rehabilitasyon süreçlerinin seyri Tablo 38'de görüldüğü şekildedir.

Tablo 38. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran kişilerin fiziksel ve psikiyatrik tedavi süreçlerinin sonuçları

Dosyaların Seyri	Başvuru Sayısı	%
Tedavi tamamlandı	266	61,1
Tedavi başladıktan sonra yarım kaldı	60	13,8
Tedavi sürüyor	52	12,0
Tanı konamadan yarım kaldı	27	6,2
İşkence ve cezaevi süreçleriyle ilgili herhangi bir hastalık saptanmadı	24	5,5
Tanısal işlemler sürüyor	6	1,4
Toplam	435	100,0

2007 yılı içinde tedavisi tamamlanan 266 başvurunun 232'si tamamen, 30'u kısmen iyileşmiştir (Grafik 8).

Grafik 8. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran kişilerden tedavi süreçleri tamamlananların tedavi sonuçlarına göre dağılımı

II- 2007 YILI İÇİNDE GÖZALTINDA İŞKENCE VE KÖTÜ MUAMELE GÖREN BAŞVURULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde 2007 yılında TİHV'ye başvuran kişiler arasında 2007 yılında gözaltında işkence gördüğünü belirten (kısaca 2007'de GiG) 310 başvurunun sosyal ve demografik özellikleri, işkence süreciyle ilgili toplanan bilgiler ve tıbbi değerlendirmeleri ayrıca değerlendirilmiştir.

Başvuruların son olarak ne zaman işkence gördükleri, işkence uygulamalarının halen sistematik olarak uygulandığı iddialarını değerlendirmede nesnel bir ölçüt oluşturmaktadır. 2007 yılı içinde 310 kişinin işkence gördüğü için başvurması, bu sayının her geçen yıl giderek arttığını göstermektedir. 2006 yılı içinde 222 kişi, 2005 yılında 193 kişiydi. Bu veriler işkencenin sistematik bir uygulama olduğunu desteklemeye devam etmektedir.

A- SOSYAL VE DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER

1- Yaş ve Cinsiyet:

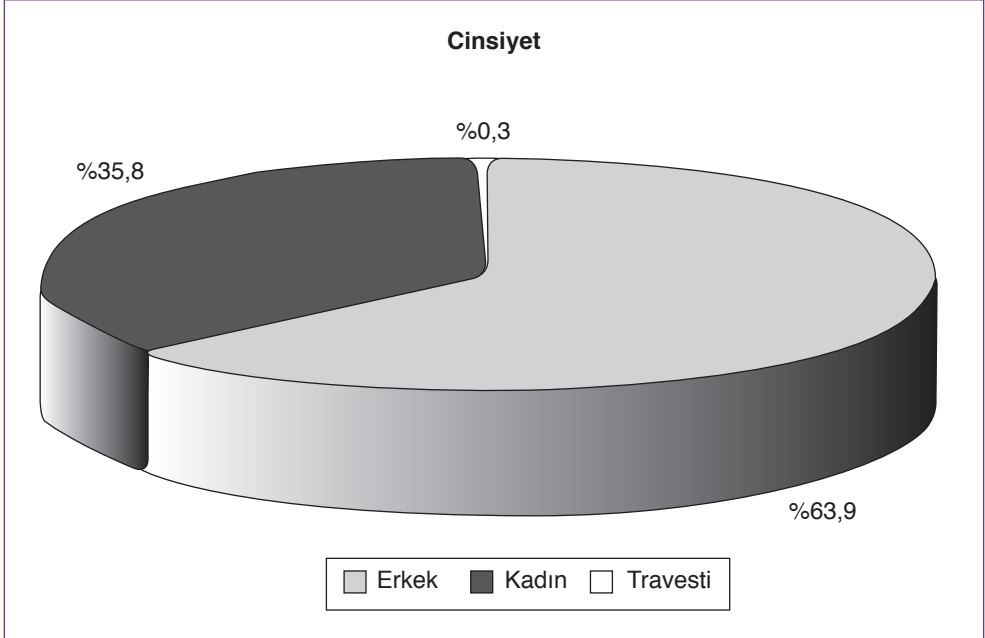
Başvuruların yaşları 8 ile 61 arasında değişmektedir. Yaş ortalaması 30,7'dir. 18 yaş ve altında 40 başvuru bulunmaktadır (%12,9). Başvuruların yaş gruplarına göre dağılımı Tablo 39'da verilmiştir.

Tablo 39. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran ve 2007 yılında gözaltında işkence gören kişilerin yaş gruplarına göre dağılımı

Yaş Grubu	Başvuru Sayısı	%
0-18	40	12,9
19-25	119	38,4
26-30	84	27,1
31-35	21	6,8
36-40	25	8,1
41-45	12	3,9
46 ve üstü	9	2,9
Toplam	310	100,0

Başvuruların 198'i erkek (%63,9), 111'i kadın (%35,8) ve 1 başvuru (%0,3) travestidir. (Grafik 9).

Grafik 9. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran ve 2007 yılında gözaltında işkence gören kişilerin cinsiyetlerine göre dağılımı

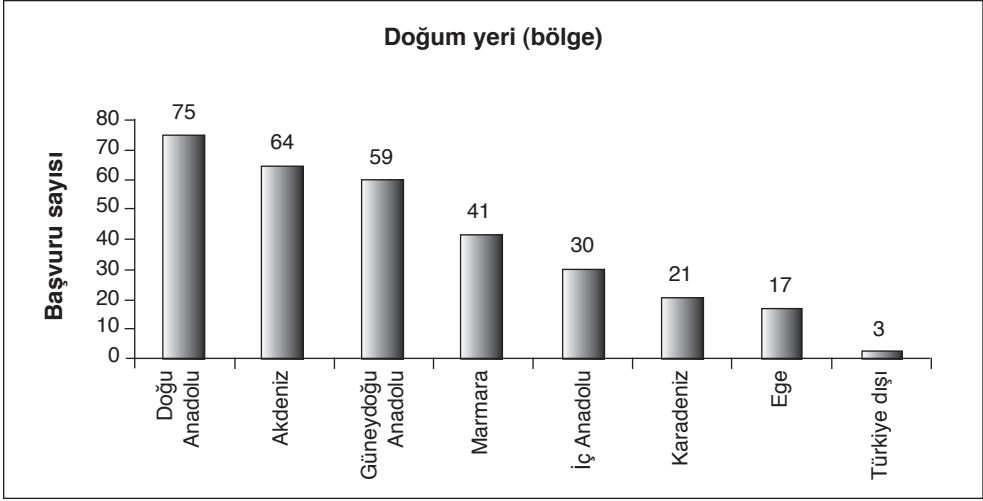

2- Doğum yeri:

Başvuruların neredeyse dörtte birinin (%24,2) Doğu Anadolu Bölgesi, %20,6'sının Akdeniz, %19'unun Güneydoğu Anadolu, %13,2'sinin Marmara, %9,7'sinin İç

Anadolu, 6,8'inin Karadeniz, %5,5'inin Ege ve %1'inin Türkiye dışı doğumlular olduğu görülmektedir. Başvuruların doğum yerlerine göre dağılımı Grafik 10'da verilmiştir.

Grafik 10. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran ve 2007 yılında gözaltında işkence gören kişilerin doğum yerlerine göre dağılımı

Doğum yerleri il düzeyinde ele alındığında başvurular arasında en fazla İstanbul (32 kişi, %10,3) doğumlular bulunmaktadır. İstanbul'u sırasıyla Adana (25 kişi, %8,1), Tunceli (25 kişi, %8,1), Hatay (19 kişi, %6,1), Mardin (18 kişi, %5,8), İzmir (15 kişi, %4,8), Gaziantep (12 kişi %3,9) ve diğer iller izlemektedir.

3- Öğrenim ve iş-meslek durumu:

Başvurulardan 184 kişi (59,4) ortaokul ya da lise mezunu, 71'i (%22,9) ilkokul mezunu ya da okuryazar, 45'i (%14,5) üniversite mezunu ya da üniversiteden terktir. Başvuruların 10'unun (%3,2) okuma yazması yoktur. Başvuruların öğrenim durumlarının daha ayrıntılı dağılımı Tablo 40'da verilmiştir.

Tablo 40. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran ve 2007 yılında gözaltında işkence gören kişilerin öğrenim durumlarına göre dağılımı

Öğrenim Durumu	Başvuru Sayısı	%
Lise mezunu	126	40,6
İlkokul mezunu	59	19,0
Ortaokul mezunu	58	18,7
Yüksekokul-üniversite mezunu	24	7,7
Yüksekokul-üniversite terk	21	6,8
Okuryazar	12	3,9
Okuryazar değil	10	3,2
Toplam	310	100,0

Başvuruların iş durumları incelendiğinde 97 kişinin (%31,3) görüşme yapıldığı sırada işsiz olduğu görülmektedir. 73 kişi (%23,5) üniversite öğrencisi, 24 kişi (%7,7) özel sektörde sanayi işçisi, neredeyse bir o kadar 22 kişi ise (%7,1) ilk veya orta öğrenim öğrencisidir. Başvurular arasında ayrıca 15 (%4,8) basın mensubu bulunmaktadır.

Başvuruların iş durumları ayrıntılı olarak Tablo 41’de görülmektedir.

Tablo 41. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran ve 2007 yılında gözaltında işkence gören kişilerin iş durumlarına göre dağılımı

İş veya Meslek	Başvuru Sayısı	%
İşsiz	97	31,3
Üniversite öğrencisi	73	23,5
Özel sektörde sanayi işçisi	24	7,7
İlk-orta öğrenim öğrencisi	22	7,1
Ev kadını	16	5,2
Esnaf, turizmci vb. (dükkan, büro vb. kendi işinde çalışıyor)	15	4,8
Gazeteci-televizyoncu	15	4,8
Özel sektörde büro işi (sekreter, muhasebeci, bankacı vb.)	7	2,3
STK çalışanı	7	2,3
İnşaat işçisi	8	2,6
Sivil toplum kuruluşunda profesyonel	5	1,6
Emekli	5	1,6
Sanatçı	5	1,6
Seyyar satıcı	4	1,3
Avukat	2	0,6
Kamu kuruluşunda büro işi (sekreter, muhasebeci, bankacı vb.)	1	0,3
Öğretmen	1	0,3
Tarım işçisi	1	0,3
Çifçi, balıkçı vb.	1	0,3
Hemşire	1	0,3
Toplam	310	100,0

B- İŞKENCE SÜRECİ:

2007 yılında TİHV’e işkence ve kötü muamele nedeniyle başvuran kişilerden 310’u 2007 yılında gözaltında işkence gören (2007’de GİG) kişilerdir. Tüm başvurular arasında 2007 yılında işkence gören sayısı 317 olmakla birlikte, bu bölümdeki değerlendirmeye son işkence uygulamasına cezaevinde maruz kalan 7 kişi dahil edilmemiş, gözaltında işkence gören 310 başvurudan elde edilen bilgiler ele alınmıştır.

1- Gözaltı ve Gözaltında İşkence Süreci:

2007'de GiG başvuruların 261'i (%84,2) siyasi nedenlerle, 48 kişi (%15,5) adli nedenlerle, ayrıca 1 kişi de sığınmacılık nedeniyle işkenceye maruz kaldığını bildirmiştir.

Başvuruların son yaşadıkları gözaltı sürelerinin dağılımına bakıldığında 192 kişinin (%61,3) 24 saatten az, 86 kişinin (%27,7) 24-48 saat gözaltında kaldığı görülmektedir.

1 kişinin (%0,3) gözaltı süresi 1 aydan fazladır.

Son gözaltı sürelerinin dağılımı Tablo 42'de verilmiştir.

Tablo 42. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran ve 2007 yılında gözaltında işkence gören kişilerin son gözaltı sürelerine göre dağılımı

Son Gözaltı Süresi	Başvuru Sayısı	%
24 saatten az	192	62
24-48 saat	86	27,7
49-72 saat	25	8,1
73-96 saat	6	1,9
5-7 gün	0	0,0
1 aydan fazla	1*	0,3
Toplam	310	100,0

* Sığınmacı olarak Türkiye'de olan bir başvurunun Türkiye dışında toplam 88 gün gözaltı öyküsü vardır.

Başvuruların gözaltına alındıkları yer incelendiğinde 264 kişinin (%85,2) sokaktan veya başka bir açık alandan gözaltına alınmış olduğu görülmektedir. Son gözaltına alınma yerlerinin dağılımı Tablo 43'te verilmiştir.

Tablo 43. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran ve 2007 yılında gözaltında işkence gören kişilerin son gözaltı yerlerine göre dağılımı

Son Gözaltına Alındığı Yer	Başvuru Sayısı	%
Sokak veya açık alandan	264	85,2
Evden	28	9,0
Resmi kurumdan	10	3,2
İşyerinden	4	1,3
Diğer	2	0,6
Kurumdan (dergi, dernek vb.)	1	0,3
Bilinmiyor	1	0,3
Toplam	310	100,0

Başvuruların gözaltına alındıkları saat dağılımı Tablo 44'de verilmiştir.

Tablo 44. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran ve 2007 yılında gözaltında işkence gören kişilerin gözaltına alındıkları saate göre dağılımı

Son Gözaltına Alındığı Saat	Başvuru Sayısı	%
08:00-18:00	196	63,2
18:00-24:00	91	29,4
24:00-08-00	23	7,4
Toplam	310	100,0

Başvuruların son yaşadıkları gözaltında işkence gördükleri yerin dağılımına bakıldığında 110 kişinin (%35,5) emniyet müdürlüğünde, 96 kişinin (%31) sokakta veya açık alanda, 61 kişinin ise (%19,7) polis karakolunda işkence gördüğü görülmektedir.

İşkence yapılan yere göre dağılım Tablo 45'te verilmiştir.

Tablo 45. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran ve 2007 yılında gözaltında işkence gören kişilerin işkence gördükleri yerlere göre dağılımı

Son Gözaltına Alındığı Yer	Başvuru Sayısı	%
Emniyet müdürlüğünde	110	35,5
Sokakta veya açık alanda	96	31,0
Polis karakolunda	61	19,7
Araç içinde	14	4,5
Jandarma komutanlığında	12	3,9
Evde	9	2,9
Jandarma karakolunda	5	1,6
Diğer	2	0,6
Bilmiyor / Hatırlamıyor	1	0,3
Toplam	310	100,0

Başvuruların son yaşadıkları işkencenin yapıldığı yerin bölgesel dağılımına bakıldığında Marmara Bölgesi'nin başta geldiği, bunu Akdeniz ve İç Anadolu Bölgelerinin izlediği görülmektedir (Tablo 46).

Başvuruların son yaşadıkları işkencenin yapıldığı yerin dağılımına iller bazında bakıldığında ise İstanbul, Ankara, Adana ve İzmir ve ilk sıralarda yer aldığı görülmektedir. Gözaltında işkence yapılan yerin illere göre dağılımı Tablo 47'de verilmiştir.

Başvuruların son yaşadıkları işkencenin yapıldığı merkezlere ayrıntılı olarak bakıldığında Ankara Emniyet Müdürlüğü, Ankara Terörle Mücadele Şubesi (TMSŞ) ve Adana TMSŞ'de diğer yerlere göre büyük bir yoğunluk olduğu görülmektedir. Ayrıca İstanbul Beyoğlu Polis Karakolu göze çarpmaktadır. Son işkencenin yaşandığı merkezler arasında üçten fazla olgu görülenler Tablo 48'de verilmiştir.

Tablo 46. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran ve 2007 yılında gözaltında işkence gören kişilerin son gözaltında işkence gördükleri bölgelere göre dağılımı

Son Gözaltında İşkence Gördüğü Bölge	Başvuru Sayısı	%
Marmara	140	45,2
Akdeniz	63	20,3
İç Anadolu	64	20,6
Ege	32	10,3
Güneydoğu Anadolu	7	2,3
Doğu Anadolu	3	1,0
Türkiye Dışı	1	0,3
Toplam	310	100,0

Tablo 47. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran ve 2007 yılında gözaltında işkence gören kişilerin son gözaltında işkence gördükleri illere göre dağılımı

Son Gözaltında İşkence Gördüğü İl	Başvuru Sayısı	%
İstanbul	138	44,5
Ankara	64	20,6
Adana	57	18,4
İzmir	32	10,3
Mersin	5	1,6
Diyarbakır	4	1,3
Gaziantep	2	0,6
Van	2	0,6
Şanlıurfa	1	0,3
Hatay	1	0,3
Tunceli	1	0,3
Kocaeli	1	0,3
Tekirdağ	1	0,3
Türkiye dışı	1	0,3
Toplam	310	100,0

Tablo 48. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran ve 2007 yılında gözaltında işkence gören kişilerin son gözaltında işkence gördükleri merkezlere göre dağılımı

Son Gözaltında İşkence Gördüğü Merkez	Başvuru Sayısı	%
Ankara Emniyet Müdürlüğü	23	7,4
Adana TMSŞ	22	7,1
Ankara TMSŞ	22	7,1
Beyoğlu Polis Karakolu	16	5,2
İstanbul Emniyet Müdürlüğü Güvenlik Şube	8	2,6
İstanbul TMSŞ	7	2,3
Tuzluçayır Karakolu	5	1,6
Beşiktaş Emniyet Müdürlüğü	4	1,3
İzmir Basmane Polis Karakolu	4	1,3
Eskiizmir Karakolu	4	1,3
Kasımpaşa Polis Karakolu	4	1,3
Avcılar Merkez Polis Karakolu	3	1,0
Diğer Emniyet Müdürlüğü ve TMSŞ	26	8,4
Diğer Polis Karakolu	23	7,4
Diğer Jandarma Komutanlığı	14	4,5
Diğer Jandarma Karakolu	3	1,0
Diğer	1	0,3
Bir merkezde işkence görmeyenler*	121	39,0
Toplam	310	100,0

*Sokakta veya açık alanda, evde, araç içinde ve diğer yerlerde işkence görenler

Başvuruların son gözaltında gördükleri işkence yöntemlerinin dağılımı Tablo 49'da verilmiştir.

2- Gözaltı Sırasında ve Sonrasında Hukuksal Uygulamalar:

Başvuruların 191'i (% 61,6) yaşadıkları son gözaltı sırasında bir avukatla görüşebildiklerini bildirmişlerdir. (Grafik 11)

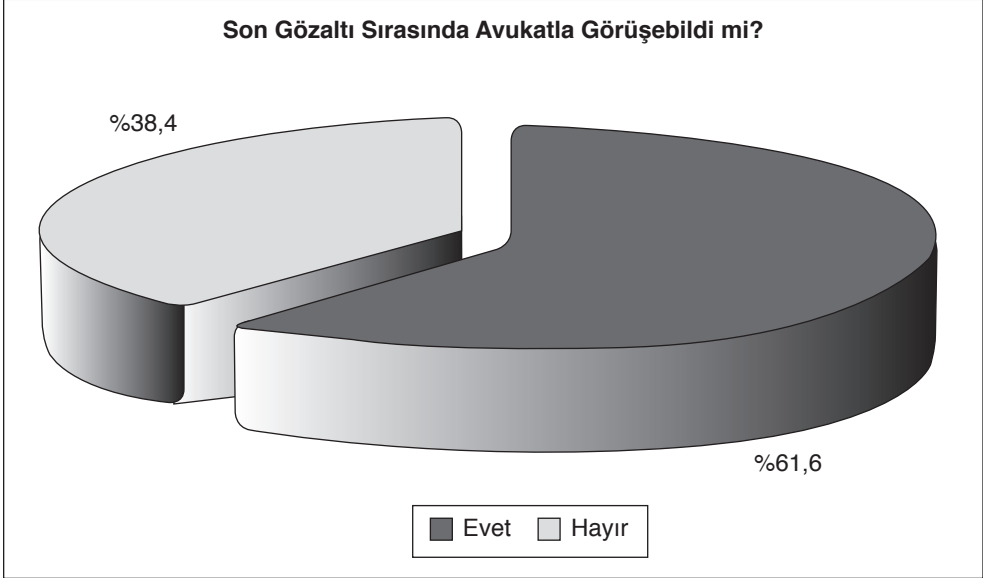
Yaşadıkları son gözaltı sonrasında savcılık ya da mahkeme tarafından serbest bırakılan başvuru sayısı 139'dur (%44,8). 128 başvuru (%41,3) savcılığa çıkarılmadan serbest bırakılmış, 43 (%13,9) başvuru tutuklanmıştır. 118 (%38,1) başvuru hakkında herhangi bir dava açılmamış, 113 (%36,5) başvuru hakkında açılan davalar sürmekte, 72 (%23,2) başvuru haklarında herhangi bir dava açılıp açılmadığını bilmemekte, 3 (%1) başvuru hakkında açılan dava beraatle sonuçlanmış, yine 3 (%1) başvuru haklarında açılan davanın sonucunu bilmemekte ve sadece 1 (%0,3) başvuru hakkında açılan dava mahkumiyetle sonuçlanmıştır. (Tablo 50 ve 51).

Tablo 49. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran ve 2007 yılında gözaltında işkence gören kişilerin son gözaltında gördükleri işkence yöntemlerine göre dağılımı

İşkence Yöntemi	Başvuru Sayısı	%
Dayak	280	90,3
Hakaret	263	84,8
Aşağılama	187	60,3
Kendisine yönelik diğer tehditler	135	43,5
Kimyasal maddelere maruz bırakma	116	37,4
Anlamsız istemlere itaat etmeye zorlama	74	23,9
Vücutun tek bir noktasına sürekli vurma	71	22,9
Cinsel taciz	68	21,9
Sözlü cinsel taciz	63	20,3
Yeme içmenin kısıtlanması	62	20,0
İşkenceye görsel/işitsel tanıklık ettirme	62	20,0
Öldürme tehdidi	57	18,4
İşeme ve dışkılamanın engellenmesi	57	18,4
Diğer pozisyonel işkenceler	54	17,4
Aşırı fiziksel aktiviteye zorlama	48	15,5
Saç, sakal, bıyık yolma	42	13,5
Yakınlarına yönelik tehditler	39	12,6
Diğer	33	10,6
Uyutmama	30	9,7
Yakınlarının yanında işkence yapma	30	9,7
Soyma	29	9,4
Soğuk ortamda bekletme	29	9,4
Fiziksel cinsel taciz	25	8,1
Hücrede tecrit	22	7,1
Gürültülü müzik ve marş dinletme	13	4,2
Havasız bırakma	12	3,9
Haya burma	4	1,3
Gözbağı	2	0,6
Ajanlık teklifi	2	0,6
Basınçlı/soğuk su	1	0,3
Askı	1	0,3
Elektrik	1	0,3
Yalancı infaz	1	0,3
Filistin askısı	1	0,3
Ayaktan ters askı	1	0,3
Zorla tıbbi müdahale	1	0,3
Toplam	1916	6,1*

* Bir kişinin maruz kaldığı ortalama işkence yöntemi sayısı

Grafik 11. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran ve 2007 yılında gözaltında işkence gören kişilerin son gözaltında avukatla görüşebilme oranları

Tablo 50. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran ve 2007 yılında gözaltında işkence gören kişilerin son gözaltı sonrası durumlarına göre dağılımı

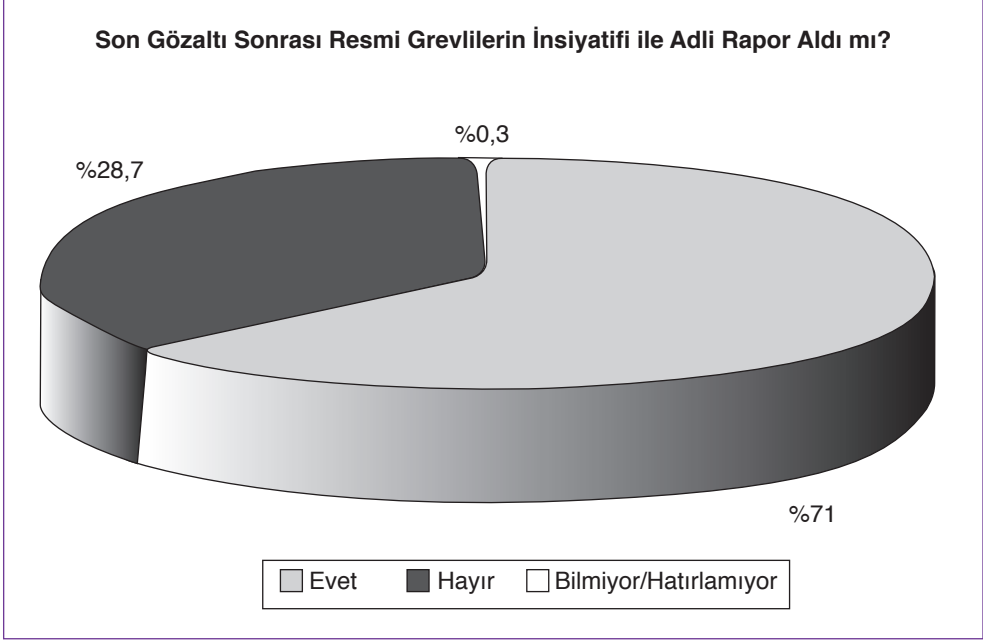
Son Gözaltı Sonrası Durum	Başvuru Sayısı	%
Savcılıktan ya da mahkemeden serbest bırakıldı	139	44,8
Savcılığa çıkarılmadan serbest bırakıldı	128	41,3
Tutuklandı	43	13,9
Toplam	310	100,0

Tablo 51. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran ve 2007 yılında gözaltında işkence gören kişilerin son gözaltı sonrası dava süreci durumlarına göre dağılımı

Son Gözaltı Sonrası Dava Süreci	Başvuru Sayısı	%
Dava açılmadı	118	38,1
Dava açıldı, sürüyor	113	36,5
Dava açılıp açılmadığı bilinmiyor	72	23,2
Dava açıldı, beraat ile sonuçlandı	3	1,0
Dava açıldı, sonucu bilinmiyor	3	1,0
Dava açıldı, mahkumiyet ile sonuçlandı	1	0,3
Toplam	310	100,0

Yaşadıkları son gözaltı sonrasında resmi görevlilerin inisiyatifiyle adli rapor alan başvuru sayısı 220'dir (%71) (Grafik 12).

Grafik 12. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran ve 2007 yılında gözaltında işkence gören kişilerin yaşadıkları son gözaltı sonrasında resmi görevlilerin inisiyatifi ile adli rapor alma durumlarına göre dağılımı

Bu 220 başvurunun 134'ünün (%46,9) adli muayenesi Adli Tıp Şube Müdürlükleri'nde, 75'inin (%34,1) adli muayenesi hastanelerde yapılmıştır (Tablo 52). Ayrıca 13 kişi son gözaltıları sonrasında kendi istekleri ile adli rapor aldıklarını bildirmektedirler.

Tablo 52. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran ve 2007 yılında gözaltında işkence gören kişilerin son gözaltı sonrası adli muayenelerinin yapıldığı yerlere göre dağılımı

Son Gözaltı Sonrası Adli Muayenenin Yapıldığı Yer	Başvuru Sayısı	%
Adli Tıp Şube Müdürlüğü	134	60,9
Hastane	75	34,1
Sağlık Ocağı	6	2,7
Bilmiyor / Hatırlamıyor	2	0,9
Adli Tıp Kurumu	2	0,9
Gözaltında Tutulduğu Yer	1	0,5
Toplam	220	100,0

Gözaltı sonrasında adli muayenesi yapılan 220 başvuruya adli muayene süreciyle ilgili değerlendirmeleri sorulduğunda başvuruların 162'si (%73,6) muayene sırasında güvenlik güçlerinin dışarı çıkarıldığını, 137'si (%62,3) adli hekimin yakınmaları dinlediğini söylemiştir. Ancak 117 kişi (%53,2) adli hekimin gerektiği gibi öykü almadığını, 129'u (%58,6) adli hekimin gerektiği gibi muayene etmediğini söylemiştir. 220 başvurudan sadece 72'si (%32,7) adli hekimin bulgularla uyumlu bir rapor düzenlediğini belirtmiştir. (Tablo 53).

Tablo 53. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran ve 2007 yılında gözaltında işkence gören kişilerin gözaltı sonrası adli muayene süreci ile ilgili değerlendirmelerine göre dağılımı

Adli Muayene ile İlgili Değerlendirmeler	Evete	%	Hayır	%	Bil./ Hatır.	%	Toplam	%
Adli muayene sırasında güvenlik güçleri dışarı çıkarıldı mı?	162	73,6	58	26,4	-	-	220	100,0
Adli hekim yakınmaları dinledi mi?	137	62,3	83	37,7	-	-	220	100,0
Adli hekim öykü aldı mı?	103	46,8	117	53,2	-	-	220	100,0
Adli hekim gerektiği gibi muayene etti mi?	91	41,4	129	58,6	-	-	220	100,0
Adli hekim bulgulara uyumlu rapor düzenledi mi?	72	32,7	109	49,5	39	17,7	220	100,0

Başvurulardan 65'i (%21) mahkeme ya da savcılıktaki sorgusu sırasında kendisine işkence yapıldığını ifade etmiş, 51'i (%16,5) ise ayrı bir dilekçe ile savcılığa suç duyurusunda bulunmuştur. 1 (%0,3) başvuru vakfın yönlendirmesi ile ayrı bir dilekçe ile savcılığa suç duyurusunda bulunurken 190 (%61,3) işkence gördüğüne dair herhangi bir suç duyurusunda bulunmadığını bildirmiştir.

3- Cezaevi Süreci:

2007'de GİG başvurular içinde herhangi bir zamanda cezaevinde yatan başvuru sayısı 84'tür (%27,1). Son yaşadıkları gözaltından sonra cezaevinde kalan başvuru sayısı 43'tür (%13,9). Bu başvuruların son gözaltından sonra cezaevinde kaldıkları süre 1 ile 72 ay arasında değişmekte olup ortalama süre 4 aydır.

C- TIBBİ DEĞERLENDİRME

Bu bölümde başvuruların tedavi ve rehabilitasyon merkezlerinde başvuru hekimleri ve konsültan hekimler (psikiyatrist, fizik tedavi ve rehabilitasyon uzmanı, göz hastalıkları uzmanı, KBB uzmanı vb.) tarafından yapılan tıbbi değerlendirmelerindeki anamnez,

fizik muayene ve yapılan tetkikler sonucunda başvuruların sağlık durumlarıyla ilgili edinilen bilgiler derlenmiştir.

1- Başvuruların Tıbbi Yakınmaları:

2007'de GİG 308 kişi (%99,9) sağlıkları ile ilgili fiziksel ya da psikolojik yakınması olduğunu bildirmiş, 2 kişi (%0,1) herhangi bir yakınma belirtmemiştir. Bu 308 başvuru 2293 değişik yakınma dile getirmiştir. Bu yakınmaların sistemlere göre dağılımına bakıldığında yakınmaların 2006 yılında da olduğu gibi en fazla psikolojik olduğu (%28,2), bunu kas-iskelet sistemi (%13,3) ve cilt yakınmalarının (%13,3) izlediği görülmektedir (Tablo 54).

Tablo 54. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran ve 2007 yılında gözaltında işkence gören kişilerin fiziksel ve psikolojik yakınma sıklığına göre dağılımı

Sistemler	Yakınma Sayısı	%
Psikolojik	647	28,2
Kas İskelet Sistemi	502	21,9
Cilt	306	13,3
Genel	236	10,3
Sinir Sistemi	164	7,2
Kulak Burun Boğaz	109	4,8
Göz	81	3,5
Sindirim Sistemi	64	2,8
Ürogenital Sistem	60	2,6
Solunum Sistemi	54	2,4
Ağız-Diş	37	1,6
Kalp Damar Sistemi	30	1,3
Endokrin Sistem	3	0,1
Toplam	2293	100,0

En çok dile getirilen yakınma olan başağrısı başvuruların dörde birinde (78 kişi, %25,3) görülmektedir. Hemen arkasından 77 kişinin belirttiği (%25) vücutta renk değişiklikleri yakınması gelmektedir. Psikoloji yakınmalar ise, sinirlilik (67 kişi, %21,8), uyku bozuklukları (64 kişi, %20,8) şeklinde sıralanmaktadır. En sık görülen 10 fiziksel ve psikolojik yakınma Tablo 55 ve 56'da görülmektedir.

2- Fizik Muayenelerde Elde Edilen Bulgular:

Yapılan fizik muayeneler sonucunda 2007'de GİG 310 başvurunun 230'inde bir fiziksel bulgu saptanmıştır. Elde edilen toplam fiziksel bulgu sayısı 1185 olup bunların sistemlere göre dağılımı incelendiğinde cilde (%40,4) ve kas-iskelet sistemine (%32) ait bulguların ağırlık taşıdığı gözlenmektedir (Tablo 57).

Tablo 55. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran ve 2007 yılında gözaltında işkence gören kişilerin fiziksel yakınma sıklığına göre dağılımı

En Çok Görülen 10 Fiziksel Yakınma	Yakınma Sayısı	Başvurular arasında %	Fiziksel yakınmalar arasında %	Tüm yakınmalar arasında %
Baş ağrısı	78	25,3	4,7	3,4
Renk değişiklikleri	77	25,0	4,7	3,4
Tüm vücutta yaygın ağrı	74	24,0	4,5	3,2
Şişlik	58	18,8	3,5	2,5
Yorgunluk, halsizlik	57	18,5	3,5	2,5
Bel ağrısı	50	16,2	3,0	2,2
Sıyrık	46	14,9	2,8	2,0
Boyun ağrısı	43	14,0	2,6	1,9
Göğüs-kaburga ağrısı	42	13,6	2,6	1,8
Omuz ağrısı	40	13,0	2,4	1,7
Diğer fiziksel yakınmalar	1081	-	65,7	47,1
Toplam	1646	-	100,0	71,8

Tablo 56. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran ve 2007 yılında gözaltında işkence gören kişilerin psikolojik yakınma sıklığına göre dağılımı

En Çok Görülen 10 Psikolojik Yakınma	Yakınma Sayısı	Başvurular arasında %	Fiziksel yakınmalar arasında %	Tüm yakınmalar arasında %
Sinirlilik	67	21,8	10,4	2,9
Uyku bozuklukları	64	20,8	9,9	2,8
Polisten rahatsız olma	53	17,2	8,2	2,3
Konsantrasyon bozukluğu	48	15,6	7,4	2,1
Kaygı	48	15,6	7,4	2,1
Gerginlik	44	14,3	6,8	1,9
Sıkıntı	43	14,0	6,6	1,9
Unutkanlık	41	13,3	6,3	1,8
Korku	41	13,3	6,3	1,8
Ağlama isteği	30	9,7	4,6	1,3
Diğer	168	54,5	26,0	7,3
Toplam	647	-	100,0	28,2

Tablo 57. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran ve 2007 yılında gözaltında işkence gören kişilerin fiziksel yakınmalarına göre dağılımı

Sistemler	Bulgu Sayısı	%
Cilt	479	40,4
Kas İskelet Sistemi	379	32,0
Kulak Burun Boğaz	104	8,8
Göz	78	6,6
Ağız-Diş	52	4,4
Sindirim Sistemi	37	3,1
Ürogenital Sistem	33	2,8
Solunum Sistemi	9	0,8
Kalp Damar Sistemi	8	0,7
Sinir Sistemi	5	0,4
Endokrin Sistem	1	0,1
Toplam	1185	100,0

En çok karşılaşılan fiziksel bulgular ciltte ekimoz (%71,3) ve kaslarda ağrı-hassasiyet (%53,9) bulgularıdır. En çok görülen 10 bulgu Tablo 58'de verilmiştir.

Tablo 58. 2008 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran ve 2008 yılında gözaltında işkence gören kişilerin fiziksel bulguların sistemlere göre dağılımı

En Çok Görülen 10 Bulgu ve Diğer Bulguların Sistemlere Göre Dağılımı	Bulgu Sayısı	Başvurular arasında %	Tüm fiziksel bulgular arasında %
Ekimoz	164	71,3	13,8
Kaslarda ağrı ve hassasiyet	124	53,9	10,5
Erozyon	85	37,0	7,2
Ödem	57	24,8	4,8
Boyun hareketlerinde ağrı, kısıtlılık	43	18,7	3,6
Nedbe dokusu	37	16,1	3,1
Kabuklu yara	34	14,8	2,9
Omuz hareketlerinde ağrı, kısıtlılık	31	13,5	2,6
Göz çevresinde ekimoz	30	13,0	2,5
Kesi	30	13,0	2,5
Diğer fiziksel bulgular	550	-	46,4
Toplam	1215	-	100,0

3- Psikiyatrik Belirti ve Bulgular:

Başvuruların 70'i (%22,6) psikiyatrist ile görüşmüştür. Bu başvurularla yapılan psikiyatri görüşmelerinde saptanan belirti ve bulguların dağılımına bakıldığında anksiyete, konsantrasyon güçlüğü, uykuya dalma ya da sürdürme güçlüğü ve sinirlilik ve/veya tepki eşiğinde düşmenin psikiyatri görüşmesi yapılan başvuruların hemen hemen yarısında bulunduğu görülmektedir. Psikiyatristle görüşen 70 başvurunun 10 ve daha fazlasında görülen psikiyatrik belirti ve bulgular Tablo 59'da verilmiştir.

Tablo 59. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran ve 2007 yılında gözaltında işkence gören kişilerin psikiyatrik belirti ve bulgularına göre dağılımı

Başvuruların en az 10'unda görülen psikiyatrik belirti ve bulgular	Belirti ve Bulgu Sayısı	Psikiyatristle görüşen başvurular arasında %	Psikiyatrik belirti ve bulgular arasında %
Anksiyete (sıkıntı)	48	68,6	6,3
Konsantrasyon güçlüğü	45	64,3	5,9
Uykuya dalma ya da sürdürme güçlüğü	42	60,0	5,5
Sinirlilik ve/veya tepki eşiğinde düşme	31	44,3	4,0
Travmayı anımsatan uyarılarla karşılaşıldığında şiddetli huzursuzluk duygusu	30	42,9	3,9
Travmayı anımsatan uyarılarla karşılaşıldığında fizyolojik tepkiler	29	41,4	3,8
Somatik anksiyete belirtileri (çarpıntı, daralma, terleme, vb.)	29	41,4	3,8
Yorgunluk, halsizlik, enerji azlığı	27	38,6	3,5
İnsanlardan uzaklaşma ya da onlara yabancılaşma duyguları	27	38,6	3,5
Uyku niceliğinde ileri azalma ya da artma	26	37,1	3,4
Travmanın yineleyen ya da zorlayıcı tarzda anımsanması	26	37,1	3,4
Bellek kusuru	25	35,7	3,3
Yaşanmış ya da tanık olunmuş travmatik olay(lar) a şiddetli korku, umutsuzluk ya da dehşet yanıtı	25	35,7	3,3
Travma anılarını uyaran etkinlik, yer ya da insanlardan kaçınma	25	35,7	3,3
İştah/kilo değişikliği (artma ya da azalma)	25	35,7	3,3
Travmanın yineleyen yada rahatsız edici tarzda kabus biçiminde görülmesi	24	34,3	3,1
Travma ile ilgili düşünce-duygu ya da söyleşilerden kaçınma çabaları	22	31,4	2,9
Aşırı uyanıklık (tetikte olma duygusu)	20	28,6	2,6
Dalgınlık, uyuşukluk duyuları	20	28,6	2,6
Depresif duygudurum	19	27,1	2,5
Flashback yaşantısı ya da travmatik süreç yeniden yaşanıyor muşcasına duygu ve davranışlar	18	25,7	2,3
Geleceğinin kısıtlandığı duygusu	16	22,9	2,1
Abartılı irkilme tepkileri	16	22,9	2,1
Anhedoni, ilgisizlik	15	21,4	2,0
Ajitasyon (huzursuzluk, yerinde duramama)	14	20,0	1,8
Disforik duygudurum	14	20,0	1,8
Önemli etkinliklere ilgi ya da katılımı da belirgin azalma	13	18,6	1,7
Karar verme güçlüğü	11	15,7	1,4
Duygusal kısıtlılık (ya da küntlük)	11	15,7	1,4
Kas gerginliği	11	15,7	1,4
Cinsel istekte azalma	10	14,3	1,3
Diğer psikiyatrik belirti ve bulgular	52	-	6,8
Toplam	766	-	100,0

4- Tanılar:

Başvurulara konan tanıların değerlendirmesi 2007 sonuna kadar herhangi bir tanı alan 273 başvuru arasında yapılmıştır. Konan 105 değişik tanı değerlendirildiğinde, fiziksel tanılar arasında yumuşak doku travması (223 kişi, %81,7); psikiyatrik tanılar arasında ise akut stres bozukluğu (18 kişi, %6,6) ilk sırada gelmektedir. İlk on fiziksel tanı ile psikiyatrik görüşme yapan 70 kişiden iki veya daha fazlasına konan psikiyatrik tanı ve bunların tanı alan 273 başvuru arasındaki sıklığı Tablo 60 ve 61’de verilmiştir.

Tablo 60. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran ve 2007 yılında gözaltında işkence gören kişilere en çok konan fiziksel tanıların sıklığına göre dağılımı

En Çok Konan 10 Fiziksel Tanı	Başvuru Sayısı	%
Yumuşak Doku Travması	223	81,7
Miyalji	96	35,2
Ciltte Kesi, Ezilme	80	29,3
Periorbital Ekimoz	20	7,3
Anemi	15	5,5
Burunda Deviasyon	13	4,8
Miyopi-Hipermetropi	13	4,8
Kemik Fraktürü	10	3,7
Lomber Strain	9	3,3
Sintigrafide Kemik Pozitifliği	9	3,3

Tablo 61. 2007 yılında TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine başvuran ve 2007 yılında gözaltında işkence gören kişilere en çok konan psikiyatrik tanıların sıklığına göre dağılımı

İki ve Daha Fazla Kişiye Konan Psikiyatrik Tanılar	Başvuru Sayısı	%
Akut Stres Bozukluğu	18	6,6
TSSB (Akut)	13	4,8
Yaygın Anksiyete Bozukluğu	12	4,4
Majör Depresif Bozukluk, Tek Epizod	10	3,7
TSSB (Kronik)	6	2,2
Uyum Bozukluğu	5	1,8
Uyku Bozuklukları	3	1,1
Diğer Anksiyete Bozuklukları	2	0,7
Eşik Altı Spesifik Olmayan Psikiyatrik Belirtiler	2	0,7

Başvurulara konan tanıların başvurunun yaşadığı işkence süreciyle ilişkisi, travmayla bir ilişki kurulmayan tanılar dışarıda bırakılarak incelendiğinde, travmayla bağlantılı görülen tüm tanıların %79,6'sında işkence sürecinin tek etyolojik faktör olarak değerlendirildiği, %7,3'ünde işkence sürecinin faktörlerden biri olduğu, %6,1'inde ise işkence sürecinin varolan patolojiyi ağırlaştırdığı veya ortaya çıkardığı sonucuna varıldığı görülmektedir.

2007'de gözaltında işkence gören 310 başvurunun 18'i ise 2007 yılı sonu itibarıyla (%5,8) işkence ve travma süreciyle ilgili herhangi bir tanı almamıştır.

DEĞERLENDİRME ve SONUÇ

-2007 yılında gerekli tüm bilgilerin raporumuzda bulunabileceği 452 işkence gören insanın tedavi ve rehabilitasyonuna katkıda bulunulmuştur. (2006 yılında toplam başvuru 337 idi.)

-Başvuru sayısının 452 olduğu göz önüne alındığında, yıllık toplam başvuru sayısında bir önceki yıla göre %34 lük bir artış görülmektedir. Bu artışta özellikle Ankara, İstanbul ve İzmir merkezlerindeki artışlar rol oynamış, Diyarbakır merkezine olan başvuru azalması dikkat çekmiştir.

-Başvuru rakamlarındaki bu artışın ötesinde yıl içinde işkence gördüğü için başvuruların sayı ve oranında da artış görülmektedir. 2006 yılında aynı yıl içinde işkence gören başvuru sayısı 222 iken (yüzde %65), 2007 yılında yıl içi işkence gören başvuru sayısı 317'dir (%70). Bu da önümüzdeki dönem çalışmalarımızın kararlılıkla sürdürülmesi açısından önemli bir ipucudur.

- 41'ı çocuk olan (%9.4) toplam başvurularımızın 14'ü işkence gören yakınıdır.

- Başvurularımızı doğum yerlerine göre dağılımda yine Güneydoğu (%25) ve Doğu Anadolu (%23) doğumlular önemli bir oranı oluşturmaktadır. Söz konusu bölgelerde doğanlar gözönüne alındığında, Kürt sorununun barışçıl-demokratik çözüm ihtiyacı bir kez daha kendini hissettirmektedir.

- 9 başvurumuz Türkiye vatandaşı olamayıp, ülkeleri şöyledir: 2 Irak, 2 İran, 1 Lübnan, 1 Kongo, 1 Etiyopya, 1 Angola ve 1 Burundi. Bunlardan Lübnanlı ve Burundili başvurular ülkemizde, diğerleri ise kendi ülkelerinde işkenceye maruz kalmıştır.

-Kadın başvurularımızın oranı %35 olup, bir önceki yıla göre nispi bir artış söz konusudur. (2006 yılında %29 idi).

- Adli sebeplerle işkence gören başvuru oranında da nispi bir artış görülmektedir. (2007 yılında %14, 2006 yılında %11)

-Tedavi sürecinin yarım kalma oranı %12 düzeyinde olup, geçmiş yıllara benzerlik göstermektedir.

- Başvurularımıza sunulan hizmetin niteliğini ortaya koymak açısından değerli bir çalışma olan ve bu dönem tamamlanan "Yaşam Kalitesinin Ölçülmesi" çalışmasının da gösterdiği gibi başvurularımıza nitelikli bir hizmet sunulmaktadır.

Türkiye'deki işkence olgusuna ilişkin genel bir değerlendirme yaparsak;

a. 2007 yılındaki dramatik artış nedenlerinin başında, özellikle Polis Vazife ve Salahiyetleri Kanunu'nda (PVSK) tüm uyarılarımıza karşın yıl içinde yapılan değişikliklerle daha somut bir hal alan, güvenlik güçlerinin otoriterleşme yönelimleri ve hak ihlalleri karşısında göstermeleri beklenen insani duyarlılıkta yaşanan büyük aşınmadır.

b. 2007'de başvuruların maruz kaldığı işkence yöntemlerinden ağır kaba dayak (%89), hakaret etme (%83), aşağılama en yüksek değerleri göstermektedir. Yanı sıra, öldürme tehdidi, diğer tehditler, işkenceye görsel ve işitsel tanıklık, yakınlarının

yanında işkence yapma, anlamsız itaat etmeye zorlama, vücudun tek bir noktasına sürekli vurma, saç, sakal, bıyık yolma, aşırı fiziksel aktiviteye zorlama, soğuk ortamda bekletme biber gazı sıkma, cinsel taciz, haya burma gibi uygulamalar da söz konusu olmuştur.

c. Fiziksel tanılara bakıldığında, 2007 yılında gerçekleşen işkence ve kötü muamele uygulamalarının önceki yıllara oranla daha kaba ve vahşice nitelikte olduğu görülmektedir. Bu da yukarıda değinilen artan otoriterleşmenin ve insani duyarlılıktaki aşınmanın bir göstergesidir.

Bu kaba ve vahşi uygulamaların sonucu başvurularımızda çeşitli kırıklar, organ yaralanmaları ve kaybı, kulak zarı yırtılması gibi çeşitli ağır travma tabloları ile karşılaşmıştır. Fiziksel tanıların yanısıra, başvurularımızda başta akut travma sonrası stres bozukluğu olmak üzere çeşitli ruhsal tanılar konmuştur.

d. 2007 yılında gerçekleşen işkence uygulamalarında işkence uygulanan yerler arasında emniyet merkezlerinde (özel birimlerin görevli olduğu yerler) uygulanan işkence oranının (yüzde 35.5) yüksekliği önem arz etmektedir. Bununla birlikte resmi gözaltı yerleri olarak bilinen yerler dışında (açık alan, araç içi v.b.) işkence uygulamalarındaki belirgin artış da sürmektedir.

Çok sayıda kişi 'özgürlüğünden alıkonulduktan' sonra, işkence ve kötü muameleyle maruz kalıyor, ancak hiçbir işlem yapılmadan salınabiliyor. Böylece hiçbir kayıt olmadığı için bir tür 'keyfi gözaltı' gerçekleştiriliyor.

Resmi gözaltı yerlerinde ise daha ziyade kayıt altına alınana kadar (sıklıkla ilk hekim muayenesi) işkence ve kötü muamele gerçekleşiyor.

Dolayısı ile resmi gözaltı sürelerinde ve resmi gözaltı süresinde avukata erişim konularındaki nisbi olumlu gelişmeler işkencenin önlenmesi konusunda yeterli olamamaktadır.

Öte yandan, işkence ve diğer kötü muamele uygulamalarının çoğunlukla ilk adli muayene gerçekleşene kadar esas olarak uygulanıyor olması sorumluların araştırılması ve cezalandırılmasını güçleştirmektedir.

e. 2007 yılına ait aktarılan bu veriler birbiri ile karşılaştırıldığında, en yüksek değerleri gösteren işkence ve kötü muamele yöntemleri ile 2007 yılında karakollarda, açık alanda veya sokakta işkence ve kötü muamele gören başvuru sayısının yüksek olması arasında doğru orantılı bir ilişki olduğu görülecektir. Başvuruların aldığı fiziksel tanıların büyük çoğunluğunun ağır fiziksel travma sonucu oluşan bulgulara dayanıyor olması da bu ilişkiyi desteklemektedir.

İşkencenin yapıldığı yer ve yöntemler ile tanılar arasında kurulan bu ilişki Türkiye'de son zamanlarda işkencenin bilgi alma ihtiyacından çok BM işkence tanımında da yer aldığı gibi korku veya gözdağı vermek, cezalandırmak ya da otorite tesis etmek amacıyla yapıldığına işaret etmektedir. Sonuçta bu durum bir yandan PVSK da yapılan değişikliğin yol açtığı vahim sonuçları ortaya koyarken, diğer yandan ülkede yediden yetmişe, her yaştan her cinsten, her meslekten, sosyal konumu, siyasi görüş ve inançları ne olursa olsun, bir suç işlesin ya da işlemesin herkesin, her zaman,

her yerde işkence görme riski altında olduğu ve ne yazık ki, bunun için uygun ortam olduğu gerçeğini bir kez daha yinelemektedir.

Bir başka deyişle, deneyimlerimiz kimi odaklarca gereksinim duyulduğunda işkence uygulamalarının gerçekleştiği ve istendiğinde yeniden gerçekleştirilebileceğini göstermektedir.

Öte yandan, İşkence, özgürlüğünden alıkonulmuş kişilerin kişilik bütünlüğüne yönelik her türlü şiddeti içermektedir. Tek tek kişilere yönelik uygulanan bu şiddet dolayımı ile aynı zamanda toplumsal düzeyde şiddetin yeniden üretiminde önemli bir fonksiyonu yerine getirmektedir. Bu açıdan sayısal değerlendirmeler önemli olmakla birlikte, işkence olgusunun sayısal değerlendirmelerin ötesinde bir anlamı söz konusudur.

f. Toplantı ve gösterilerde güvenlik güçlerince yaygın ve sistematik biçimde uygulanan şiddet devam etmektedir. Güvenlik güçlerinin göstericileri özellikle gözaltına almadan, doğrudan yaygın ve sistemli şiddet uygulamalarında da belirgin artış gözlenmektedir.

g. İşkencenin Cezasızlığı: Bilindiği gibi cezasızlık, sistematik işkencenin hem bir sonucu hem de işkence yapılmasını mümkün kılmamanın araçlarından birisidir. Çünkü işkence failleri ve sorumluları, hukuki ve fiili açıdan cezaya karşı korundukları oranda, yeniden işkence yapma cesareti bulmakta ve yığınlar üzerindeki işkence tehdidi sürekli kılınmaktadır.

Çok sayıda kişi 'özgürlüğünde alıkonulduktan' sonra, işkence ve kötü muameleye maruz kalabiliyor, ancak hiçbir işlem yapılmadan salınabiliyor. Böylece hiçbir kayıt olmadığı için bir tür 'keyfi gözaltı' gerçekleştiriliyor.

Son dönemdeki kimi olumsuz düzenlemelerin de sonucu olarak ülkemizdeki uygulamada gözaltındaki kişilere hakları konusunda yeterli bilgi verilmemekte, haklar ya kullanılmamakta ya da ifade alma işleminin bitmesine kadar ertelenmektedir.

Yakınlara derhal haber verme kuralı her zaman işletilmemekte, kişinin görüşmek istemediği iddia edilerek başkaca kanıt gösterilmeksizin avukat ile görüşmesi engellenmekte ya da avukat ile uygun bir ortamda görüşmesi sağlanmamaktadır.

Uygulamadaki bu aksaklıklar yetmiyormuş gibi yeni TMY ile şüphelilerin gözaltında avukat erişimine çeşitli kısıtlamalar getirilmiştir. Buna göre, gözaltına alınan şüpheli kişi ancak bir avukatın hukuki yardımından yararlanabilecek ve bu yardım ilk 24 saatte yasaklanabilecektir. Ayrıca yine Yasaya göre gözaltındaki şüpheli kişi, gerektiğinde hakim kararıyla bir görevlinin hazır bulundurulması yoluyla avukatıyla -gizlilik ilkesine aykırı olarak- "denetimli görüşme" yapmak zorundadır.

İşkence iddiaları karşısında hazırlık soruşturmalarının kolluk görevlileri eliyle yürütme alışkanlığı devam etmektedir. Soruşturma sırasında kolluk görevlileri çoğu kez, gerekli işlemleri yapmamakta, delilleri toplamamaktadır. Savcılar, çoğunlukla öne sürülen işkence iddialarını ya da dosyada varolan delilleri dikkate alarak işlem yapmamakta, ayrıca yazılı başvuru istemektedir.

Mahkemeler ise, yargılama sırasında işkence iddiası ya da bulgusu ile

karşılaştıklarında, olaya ilgisiz kalmakta, işkence ile ilgili olarak savcılıklara suç duyurusunda bulunma gereği duymamaktadırlar. Tüm bunlar işkencecilerin cezasız kalması sonucunu doğurmaktadır.

İşkencenin cezasız bırakılması yönünde son zamanlarda sık başvurulmuş bir başka uygulama ise, her işkence iddiası sonrasında mağdurlara yönelik olarak polise mukavemet ettikleri gerekçesiyle karşı davalar açılmasıdır. Böylelikle mağdurların, maruz kaldığı uygulamalara karşı sesini çıkarması ve hak araması engellenmektedir.

Buna karşın işkence yaptığı ve aşırı güç kullandığı gerekçesiyle güvenlik görevlileri hakkında çok az dava açılmakta açılan davalar da zaman aşımı, iyi hal indirimi, sicil affı vb. gerekçeler ile cezasızlıkla sonuçlanmaktadır.

İşledikleri işkence suçu nedeniyle haklarında dava açılan kolluk görevlilerine yapılan adli yardım da cezasızlığı teşvik edici bir rol oynamaktadır. Hatta bu yardım, yeni TMY de görevlilerin kendi belirledikleri avukatları da içine alacak biçimde genişletilmiştir. Ayrıca yeni TMY, terörle mücadele görevlilerine bu görevlerinin yerine getirilmesi sırasında işledikleri suçlar nedeniyle "tutuksuz yargılanma" güvencesi de getirmektedir.

Uzun zamana yayılan yargılamalar, mevzuatın uygulanmasında ve yorumunda adli makamların adil davranma sorumluluklarını yerine getirmemesi, işkence faillerinin cezasız kalmasının bir başka nedenidir.

İşkencenin tespit ve belgelendirilmesine yönelik tıbbi raporlandırmalar, hala eksik ve yetersiz yada yanlış olabilmektedir ki, bu da bir başka cezasızlık olgusudur. İşkence iddialarının kanıtlanmasında fiziksel bulgular kadar ruhsal bulgular da eşit öneme sahiptir. Rapor veren tıbbi personel, işkencenin fiziksel ve ruhsal izlerini tespit etme olanağı veren adli tıp teknikleri konusunda maalesef yeterli eğitim ve donanıma sahip değildir. Ayrıca, gözaltı öncesi ve sonrasında yada cezaevine getirilişleri sırasında kişileri muayene etmekle görevli tıbbi personelin İçişleri ve Adalet Bakanlıkları'na bağlı olarak çalışması, herhangi bir baskı görmeden objektif ve bilimsel değerlendirme yapmaları yönünde büyük bir engel oluşturmaktadır.

Adli Tıp Kurumu'nun özerk ve bağımsız olmaması, kurumun güvenilirliğini zedeleyici bir rol oynamaktadır. Özellikle işkence gibi faillerinin devlet görevlileri olduğu durumlarda, suçun belgelenmesi zorlaşmaktadır. İşkence bulgusunu belgeleyecek hekimler, kolluk güçlerinin olduğu kadar idarenin baskısına maruz kalabilmekte, tehdit edilebilmektedir. Bu da işkence bulgularının belgelenmemesine, dolaylı olarak da faillerin cezasız kalmasına neden olmaktadır.

h. Cezaevleri sorunu:

186 başvurumuzun cezaevi öyküsü bulunmaktadır. Bunların 62'si ise F Tipi cezaevlerinde kalmışlardır.

Özellikle F Tipi cezaevlerinde, başlı başına bir insan hakkı ihlali olan, izolasyon politikaları sürmektedir. 22 Ocak 2007 tarihinde yayınlanan Adalet Bakanlığı genelgesi ile izolasyon koşullarında nispi bir iyileşme sağlama girişimine karşın,

çeşitli gerekçeler ile söz konusu genelge gerekleri bile yeterince yerine getirilmediği için yakınmalar artmaktadır.

Söz konusu yakınmaların yanısıra, son yıllardaki başvurularımız geçmiş dönem cezaevinden çıktıktan sonra TİHV'e başvuranlarla farklı bir profil ortaya koymaktadır. Daha önce teorik olarak ifade edegeldiğimiz ve öngördüğümüz izolasyona dayalı cezaevi uygulamasının sonuçları son dönemde somut olarak gözlenmektedir (Başvurularımızın yakınmaları ve tanıları dikkat çekicidir).

Sonuç Olarak:

Bugün Türkiye'de işkence, önemli bir sorun, dahası son dönemde ağırlık kazanan bir sorun olarak gerçekliğini korumaktadır. Her cinsten, her yaştan, her meslekten insan bir suçlamaya maruz kalsın yada kalmasın her an işkence görebilir. İşkencenin önlenmesi için sadece uluslararası sözleşmelerin onaylanması ve iç hukukta da bazı yasa ve genelgelerin çıkarılması yeterli değildir. Söz konusu sözleşme ve yasaların içeriğinin doğru şekilde uygulanabilmesi için diğer yasal, yargısal, idari ve eğitsel tedbirlerin alınması gerekmektedir.

Örneğin; işkence ve kötü muamele iddialarının soruşturulması için bir şikayet yapılması beklenmemeli, bu konuda yeterli şüphe olması durumunda re'sen kovuşturma başlatılmalıdır. Görev ve özlük hakları bakımından Cumhuriyet Savcısı'na bağlı çalışacak adli kolluk oluşturulmalıdır.

İşkence konusunda şikayette bulunan kişiye, işkencenin fiziksel ve ruhsal izlerinin saptanabilmesi için Birleşmiş Milletler tarafından kabul gören İstanbul Protokolü prosedürü uygulanmalıdır.

İşkencenin önlenmesinde çok önemli bir rolü olan etkin denetim mekanizmalarının geliştirilmesine olanak veren BM İşkenceyi Önleme Sözleşmesi'ne Ek Protokol (OPCAT) Türkiye tarafından onaylanmalı ve resmi veya gayri resmi her türlü gözaltı yeri ulusal ve uluslararası mekanizmalar aracılığıyla ziyarete ve denetime açılarak uygulanmalıdır.

Cezasızlığa yol açan PVSK gibi yasalar dahil tüm yasa, genelge ve yönetmelikler gözden geçirilerek bir bütünlük ve tutarlılık içinde değiştirilmelidir.

Yapılan yasal iyileştirmelerin uygulanabilmesi için uygulayıcılara gerekli eğitim verilmeli, etkin denetim sağlanmalıdır.

Bu listeyi daha da genişletmek mümkün. Ama hepsinden önemlisi zihniyetin değişmesi ve bunları yapabilecek inandırıcı bir istek ve kararlılığa sahip olunmasıdır.

Bugüne kadar hep ifade edegeldiğimiz gibi, bir yandan işkencenin önlenmesi ve ortadan kaldırılması için mücadele ederken bir yandan da işkenceye maruz kalanların sağlık sorunlarının tedavisi konusunda çalışmalar yürüten, işkence görenlerden toplumsal özür dileme ortamı olan TİHV ve TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri, bu tür çalışmalara gerek kalmayan bir Türkiye ve Dünya yaratma hayalini gerçeğe dönüştürmek amacıyla kararlılıkla çalışmalarını sürdürecektir.

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VAKFI YAYINLARI

01. Türkiye İnsan Hakları Raporu 1991 (Türkçe-İngilizce)
02. Türkiye İnsan Hakları Raporu 1992 (Türkçe-İngilizce)
03. TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri Raporu 1990-1992 (Türkçe-İngilizce)
04. Türkiye İnsan Hakları Raporu 1993 (Türkçe-İngilizce)
05. İşkence Dosyası-12 Eylül 1980-1994 (Türkçe-İngilizce)
- 05/2. İşkence Dosyası-12 Eylül 1980-1995 (Geniş. 2. Baskı Türkçe-İngilizce)
06. TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri Raporu 1993 (Türkçe-İngilizce)
07. Abidin Dino/İşkence Desenleri (Yayın numarası verilmemiştir)
08. Güneydoğu'da Sağlık Hizmetleri ve Sağlık Personelinin Sorunları (İngilizce)
09. Emil Galip Sandalcı'ya Armağan (Türkçe)
10. Türkiye İnsan Hakları Raporu 1994 (Türkçe-İngilizce)
11. TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri Raporu 1994 (Türkçe-İngilizce)
12. Düşünce Özgürlüğü ve Göç (Türkçe)
13. TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri Raporu 1995 (Türkçe-İngilizce)
14. Türkiye İnsan Hakları Raporu 1995 (Türkçe-İngilizce)
15. TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri Raporu 1996 (Türkçe-İngilizce)
16. TİHV Yargıda 1998 (Türkçe)
17. TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri Raporu 1997 (Türkçe-İngilizce)
18. Türkiye İnsan Hakları Raporu 1996 (Türkçe-İngilizce)
19. TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri Raporu 1998 (Türkçe)
20. Türkiye İnsan Hakları Raporu 1997 (Türkçe)
21. Türkiye İnsan Hakları Raporu 1998 (Türkçe)
22. TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri Raporu 1998 (İngilizce)
23. TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri Raporu 1999 (Türkçe-İngilizce)
24. İşkence, ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı, Aşağılayıcı Muamele veya Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi İçin El Kılavuzu-"İstanbul Protokolü" (Türkçe-İngilizce)
25. TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri Raporu 2000 (Türkçe-İngilizce)
26. Türkiye İnsan Hakları Hareketi 1. ve 2. Konferansları 1998-1999 Bildirileri (Türkçe)
27. Tek Başına Orkestra "Mahmut Tali Öngören" (Türkçe)
28. Türkiye İnsan Hakları Raporu 2001 (Türkçe-İngilizce)
29. TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri Raporu 2001 (Türkçe-İngilizce)
30. Türkiye İnsan Hakları Raporu 1999 (Türkçe)
31. Türkiye İnsan Hakları Raporu 2000 (Türkçe)
32. Türkiye İnsan Hakları Hareketi Konferansı 2002 Bildirileri (Türkçe)
33. Türkiye İnsan Hakları Raporu 2002 (Türkçe)
34. Türkiye İnsan Hakları Hareketi Konferansı 2000 Bildirileri (Türkçe-İngilizce)
35. TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri Raporu 2002 (Türkçe-İngilizce)
36. Türkiye İnsan Hakları Raporu 2003 (Türkçe)
37. Türkiye İnsan Hakları Hareketi Konferansı 2001 Bildirileri (Türkçe)

38. TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri Raporu 2004 (Türkçe-İngilizce)
39. İşkence ve Cezasızlık Dosyası 2005 (Türkçe-İngilizce)
40. Türkiye İnsan Hakları Raporu 2004 (Türkçe)
41. Türkiye İnsan Hakları Hareketi Konferansı 2004 Bildirileri (Türkçe)
42. İfade Özgürlüğü Hakkı, Örgütlenme Özgürlüğü Hakkı, İşkence Yasağına İlişkin İhlalleri İzleme Rehberi (Türkçe)
43. TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri Raporu 2005 (Türkçe)
44. TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri Raporu 2005 (İngilizce)
45. Türkiye İnsan Hakları Raporu 2005 (Türkçe)
46. Türkiye İnsan Hakları Raporu 2005 (İngilizce)
47. Türkiye İnsan Hakları Raporu 2006 (Türkçe)
48. Birleşmiş Milletler İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı ya da Aşağılayıcı Muamele ya da Cezaya Karşı Sözleşmenin Seçmeli Protokolü İşkenceyi Önleme Kılavuzu (Elektronik ortamda-Türkçe)
49. TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri Raporu 2006 (Türkçe)
50. TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri Raporu 2006 (İngilizce)
51. Birleşmiş Milletler Hukuk Dışı, Keyfi ve Yargısız İnfazların Önlenmesine ve Soruşturulmasına İlişkin El Kılavuzu (Minnesota Protokolü) (Türkçe)
52. İşkence Atlası (Türkçe)
53. Türkiye İnsan Hakları Raporu 2007 (Türkçe)
54. Cezaevi İzleme Kılavuzu
55. İşkenceyi Önlemede Ortak Akıl
56. TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri Raporu 2007 (Türkçe)